

THE DUTCH DICKENSIAN

Volume XXXI, Herfst 2011, No 76.

**The Dutch Dickensian is een uitgave van
The Haarlem Branch of the Dickens Fellowship**

ISSN 0167-8388

COLOFON

The Dutch Dickensian is het officiële tijdschrift van the **Haarlem Branch**. De Haarlem Branch, opgericht in 1956, is Branch 142 van The Dickens Fellowship.

Secretariaat van de Haarlem Branch:

Mr. Pieter de Groot, Kanaaldijk 81, 1454 AC, Watergang.

De contributie voor lidmaatschap van de Haarlem Branch bedraagt voor 2010 €25,- ; een familie lidmaatschap bedraagt €35,-. Het verenigingsjaar loopt van 1 januari tot en met 31 december.

Van de bezorging.

Leden van de Haarlem Branch kunnen The Dutch Dickensian ter vergadering uitgereikt krijgen.

Bezorging per post, aan het huisadres, voor leden van de Haarlem Branch, bedraagt €7,50, te voldoen vóór 1 februari van het lopende verenigingsjaar.

Voor niet leden van de Haarlem Branch bestaat de mogelijkheid om zich voor €17,50 jaarlijks, te voldoen vóór 1 februari van het lopende verenigingsjaar, te abonneren op The Dutch Dickensian. De bezorging geschiedt dan per post aan het opgegeven adres.

Voor bezorging aan huis of opgegeven adres dient het benodigde bedrag bijtijds over te worden gemaakt op bankrekening ABNAMRO 432147330 ten name van dhr. A.V.Vroom, Finsterwolde.

Correspondentie adres voor de bezorging per post: A. V. Vroom, Goldhoorn 17, 9684 XP Finsterwolde.

Vervolg aan de andere binnenzijde omslag.

**Inhoud van The Dutch Dickensian, Volume XXXI, No 76,
Herfst 2011.**

	pagina
Inhoud	97
Van de redactie	98
Kortverslag 228 ^{ste} Vergadering 18 juni 2011	99
Van de president: Lecturi Salutem!	102
Henry Mayhew, <i>London Labour & London Poor</i> door Liesbeth van Aalst	103
<i>Our Mutual Friend</i> nader bekeken door Guus de Landtsheer	110
“Household Words & All the Year Round” Project	124
The Invisible Woman: <i>the story of Nelly Ternan and Charles Dickens</i> by Claire Tomalin; boek bespreking door Liesbeth van Aalst	127
About Claire Tomalin	131
The Origin of the Boat-House in <i>David Copperfield</i> : The Corvy by Ton Vroom	133

N.B. De sluitingstermijn voor opname copy in het
winter nummer van dit jaar is zondag 20 november,

N.N.B. De winter bijeenkomst van 2011 zal
plaatsvinden op zaterdag 17 december.

N.N.N.B. Presentatie Dickens bundel Haarlem
Branch: zaterdag 4 februari 2012 in Trouw Moet
Blijcken

Geachte Dickensian,

Nee, het werd geen lange zomer maar een vroege herfst. Hetgeen een aantal Dickensians niet heeft belet om intensief met teksten bezig te gaan. Maar dat terzijde, de resultaten ziet u te zijner tijd wel. Tijdens de zomer bijeenkomst meldde uw redacteur dat in het herfst nummer van *The Dutch Dickensian* het geheim van het originele Boat-House uit *David Copperfield* bekend zou worden gemaakt. U kunt er over lezen in dit nummer. Wellicht dat voor menig een onder u het tevens een eerste kennismaking zal zijn met leven en werk van een schrijver die wel wordt aangeduid als de "Vergeten Victoriaan": Charles Lever.

In komende *TDD's* zal er aandacht geschonken worden aan deze tijdgenoot van Charles Dickens. Mogelijk gaat u een licht op bij het noemen van de roman *A Day's Ride: a Life's Romance*. De roman die als feuilleton uitgebracht in *All the Year Round* in de ogen van Dickens niet het financiële succes bracht waar hij op gehoopt had. Verkoopcijfers waren kennelijk nogal belangrijk en dat ongenoegen leverde dan weer de fameuze roman *Great Expectations* op. Kortom, alles hangt met alles samen.

Uw redacteur.

Kort verslag van de 228ste vergadering van The Dickens Fellowship Haarlem Branch.

In een nevelig Kraantje Lek verzamelden zich 19 leden. De president constateert dat de zomerbijeenkomst weer eens te maken heeft met onbehaaglijk herfstweer. De secretaris is zijn briefje met aantekeningen kwijt en heeft derhalve niets te melden.

De penningmeester meldt de voortgang van Het Boek en verzoekt een ieder de datum van de presentatie vast stevig op de kalender te noteren. **Zaterdag 4 februari 2012 in Trou Moet Blijcken.** Daarnaast informeert hij ons over het feit dat alle Dutch Dickensians op internet zullen worden geplaatst en dat ieder lid deze ook nog eens krijgt aangeboden op een fraaie schijf. Dan, hij kan het alweer niet laten, spreekt hij over een gezond financieel beleid en een goed beheer van de kas. Geen Griekse toestanden, zo vat hij het geheel samen maar dat is voor meerdere uitleg vatbaar. De beide editors van de Dutch Dickensian hebben een nieuw nummer meegebracht maar ook een hoeveelheid oude nummers, want die moeten ook op.

Dan kondigt de president de spreker aan. De heer De Landtsheer zegt dat hij in een dronken bui door de secretaris is overgehaald om deze lezing te houden. Hij vindt *Our Mutual Friend* een geweldig boek, maar is er inmiddels achter dat niet iedereen zijn mening deelt. Henry James, om maar een voorbeeld te noemen, vond het niets. Het meest kan spreker zich vinden in de visie van Gissing die sprak over: "A vision of English society in all it's classes and institutions". Hierop tovert De Landtsheer een sociogram uit zijn binnenzak, dat ook bekendheid geniet in het onderwijs, waarbij hij Samuel Pepys in het midden plaatst. Nadat hier ook nog het Erdosgetal uit Hongarije op losgelaten is en de "six degrees of separation" zijn toegepast, krijgen wij inzicht in de status van arm en rijk en, niet onbelangrijk, de kosten die nu eenmaal bij een bepaalde status hoorden. Niet iedereen zit overigens goed in de indeling die wij te zien krijgen maar het is mogelijk om tot een andere status te geraken. Hierna krijgen wij uitleg over de dalers, die zover gaat dat we uiteindelijk bij het lompennproletariaat uitkomen. Dan de klimmers. Het was voor velen de Victoriaanse droom, net als het de Amerikaanse droom was, om van de lower classes tot de lower middle classes te geraken. Een goed voorbeeld daarvan is Dr. Livingstone (inderdaad, die van Dr. Livingstone, I presume?), die zijn carrière begon als fabrieksjongen. Spreker begint dan met zijn analyse. Hij stelt onder meer dat de upper class heel klein was en met heel veel regels te maken had en daarom over weinig tot geen bewegingsruimte beschikte. De middle class had wel meer bewegingsruimte want vanuit die positie kon je beide kanten opkijken. Voor de upper class bestond de lower class niet, althans die werd niet waargenomen. Als De Landtsheer nog wat verder gaat in zijn analyse dan zien we dat Eugene Wrayburn in alle klassen contacten had, iets dat bepaald niet typisch was voor de upper class waar hij eigenlijk toe behoorde. Rokesmith daarentegen beperkt zich wel heel sterk tot contacten binnen zijn positie. Bella Wilfer en Lizzie Hexham hebben beiden het wonder van een man nodig om uit hun posities te geraken. Spreker sluit af met de opmerking dat Gissing nogal wat kritiek had op het personage van Lizzie Hexham, omdat zij zich niet naar haar eigen klasse gedroeg.

De president dankt spreker waarna er vragen zijn.

Mevr. de Landtsheer vraagt over het dalen van Wrayburn op de maatschappelijke ladder. Spreker antwoordt dat Wrayburn zich atypisch gedroeg.

De heer Pieron vraagt of we *Our Mutual Friend* nu als een goed of slecht boek moeten beschouwen, want ook als er onlogische zaken in een boek zitten, dan nog kan het nog een goed boek zijn. Spreker antwoordt dat dit klopt, het is altijd een kwestie van persoonlijke voorkeur.

De heer De Groot vraagt waarom de Veneerings bij de upper class hoorden. Spreker antwoordt dat status nu eenmaal geen eenduidig begrip is.

De heer David vindt de Boffins weer te hoog geplaatst. De heer Kooiman reageert hierop met de opmerking dat er soms sprake is van het wel hebben van status en geen geld, zoals bij de Lammles, en soms van het wel hebben van geld en geen status, zoals bij de Boffins.

Volgens de heer Klok kent Engeland nog steeds een standenmaatschappij. De secretaris trof die ook in Ierland aan waar men alleen voor het Hogerhuis mag stemmen als men een academische studie heeft gedaan. De heer Klok dankt voor de opmerking en gaat er in Griekenland mee aan de slag. Het zal tijd worden.

De heer Louritz vindt het tijd dat Lizzie Hexham eens langs een esthetische lat wordt gelegd; waarop de heer Jacobs betoogt dat zij juist nodig is in het boek.

Mevrouw Bouwens wijst op het slotbetoog van Themlow; waarmee Dickens nog eens de relatie tussen de klassen samenvat. Ze vond het een geweldige lezing en is ook van mening dat Dickens *Our Mutual Friend* heeft gebruikt om begrip te vragen voor zijn relatie met Ellen Ternan.

De heer Vroom vraagt zich af wat Jenny Wren bedoelt als zij zegt: "come up and be dead". Spreker zegt dat dit in het derde deel stond en hij behandelde vandaag alleen de delen een en twee. Maar omdat hij vandaag in een ruimhartige bui is, geeft hij toch antwoord: je zou het zo kunnen zien dat als je stijgt, dan sterf je. Met dit antwoord laat hij de heer Vroom in verwildering achter.

De heer Burden vraagt naar de strijd tussen Wrayburn en Bradley Headstone. Volgens spreker kon Headstone het bloed van Wrayburn wel drinken want wat deed die Wrayburn in zijn klasse? Hier stond een stijger tegenover een daler.

Waarna wij aan tafel gaan.

De president stelt dat wij vandaag alleen maar meer vragen hebben gekregen over *Our Mutual Friend* en slechts een enkel antwoord. Maar dat is doorgaans zo, mijnheer de president.

De penningmeester vraagt zich af of er, kijkend naar de almaar groeiende Weerdinger leeskring, binnenkort een Branch in Drenthe zal worden opgericht. Uiteindelijk kende de Haarlem Branch in het begin ook maar enkele leden.

De heer De Landtsheer denkt ook wel eens aan een Weerdinger Branch, want uiteindelijk is in Weerdinge 1% van de bevolking lid van de Weerdinger leeskring. De heer Klok meldt corresponderend lid van de Weerdinger leeskring te zijn; hij luistert daar naar de naam Tinus. Misschien, zo vraagt hij zich af, kunnen we eens een bijeenkomst in Weerdinge organiseren. Alleen al om een aantal leden te overtuigen die menen dat niet alleen die leeskring niet bestaat maar zelfs twijfelen aan het bestaan van Weerdinge.

De president staat schielijk op en stelt dat *Our Mutual Friend* eigenlijk alleen maar over the Thames gaat en dat Lizzie een zuivere ziel heeft.

Mevrouw Bouwens refereert aan een lezing van mevrouw Degreef over dialecten en merkt op dat Lizzie niet met een accent spreekt, terwijl dat toch voor de hand zou liggen, gezien haar achtergrond.

De heer Vroom meldt nog dat het nieuwe *Dickens Magazine* in het teken staat van David Copperfield en dat in het najaarsnummer van *The Dutch Dickensian* volop aandacht zal zijn voor de oorsprong van het boot-huis van Peggoty.

Dan wil de heer Jacobs nog weten in welke kleur de Eatenswill Gazette werd gedrukt, waarna de discussie verder gaat over Tom Brown's Schooldays en de president ons allen dankt voor onze aanwezigheid en stelt dat de thuisblijvers weer eens ongelijk hebben gekregen, waar vindt je nog zo'n gezelschap

Mededelingen:

- De Kerstbijeenkomst is dit jaar op 17 december. Voor ons zal dan spreken mevrouw Claire Tomalin over haar in oktober 2011 verschenen boek *Charles Dickens: a Life*.
- Voor 2012 denkt het bestuur aan een verhoging van de contributie want onze aandeeltjes zijn lelijk gezakt om maar te zwijgen over onze obligaties in dubieuze economieën. Maar in 2011 bent U dus nog uit voor: € 25,- per lid en € 35,- voor een paar. In het briefhoofd staat het rekeningnummer.
- Het archief mist nog steeds een aantal convocaties. Wij zijn op zoek naar exemplaren uit: 1959, 1961 t/m 1966, 1971, 1975 t/m 1977. Kom, onderzoek de zolders nog eens.
- Café De Roos is gesloten, de Weerdinger Dickens Leeskring is thuisloos.

Conferenties en Festivals in 2012 (informatie bij uw secretaris of de website)

- De Annual Conference voor 2012 wordt gehouden in **Portsmouth**, van 9 tot 13 augustus. Inmiddels is er informatie boven tafel:

The main features will be:

- * A tour of the many Dickens-related sites in the Friday afternoon
- * The performance of "*Barnaby Rudge*" at the King's Theatre on the Friday evening
- * The Bicentennial Banquet on the Saturday night hosted by the Lord Mayor
- * The unveiling of the Dickens Statue in the Guildhall Square on the Monday.

For further details, and to log into the system, contact: geoffreychristopher132@btinternet.com or G Christopher, 39 Northern Parade, Portsmouth PO2 9PB, UK.

London Calling

Van het elektronische periodiek de London Ivy mogen we dan niets meer vernomen hebben, wel heeft u inmiddels via de email de London Particular mogen ontvangen. Daarnaast kreeg de secretaris ook al de Mr. Dick's Kite via de email binnen. Het kan weer niet op allemaal. Ook dat zal naar u per email gestuurd worden, althans als de secretaris over uw email adres beschikt. Is dat wel bekend maar krijgt u nooit iets toegestuurd, draai dan de spamfilter knop een kwart slag naar rechts. Of was het nu links, ach wat maakt het uit.

The Dutch Dickensian

Een abonnement per post kost €10,-, Hiervoor krijgt u vier nummers en de Special Edition (in 2010 The Lamplighter en in 2011 komt er een Special Edition met daarin The Village Coquettes, the Drama and Words of the Songs by Boz). Zonder Special Edition betaalt u €7,50. Geld overmaken op ABNAMRO 432147330 tnv A.V.Vroom

Dutch Dickensian on line

Het bestuur wil alle Dutch Dickensians on line laten plaatsen. Wij zijn verplicht om allen die er in gepubliceerd hebben om toestemming te vragen of in ieder geval daar een serieuze poging toe te doen. Uit het huidig ledenbestand gaat het om de dames: Van Aalst, Adolfs, Boschma, Bouwens-de Beer, Van Daalen, Lokin-Stassen, Van Overzee-McMillan, De Munnik-Blank;

en de heren: Den Breejen, David, Dorrestein, Ferdinandusse, De Groot, Hijink, Hornback, Jacobs, Kabel, Van Kessel, Klok, Kooiman, De Landtsheer, Lokin, J., Lokin, S., Van Steijnen, Vroom.

Als wij niets van u vernemen dan gaan we ervan uit dat u geen bezwaar heeft.

Lecturi Salutem!

Leefde Dickens nog maar! Het is een even stompzinnige gedachte als de vraag 'wat zou Dickens hiervan gevonden hebben?', maar het is wel een kreet die bij me opkwam. Niet omdat ik verlang naar het echte einde van Edwin Drood, of naar nog meer romans. Neen, het heeft allemaal te maken met de Beijing Boekenbeurs waar Nederland Gastland is, of Land van Fer zoals ze het geloof ik daar noemen. En dus is op de dag dat ik dit stukje schrijf een keur van schrijvers, uitgevers, maar ook lieden als cultuursecretaris Halbe Zijlstra en het Leesprinsesje naar Beijing vertrokken om daar, in een paviljoen bedekt door kunstmatige Hollandse Wolken, het vaderlands literaire erfgoed aan een miljard Chinezen te tonen. Nimmer sinds de Tocht naar Chatham heeft er ergens ter wereld een feestelijker intocht plaatsgevonden van Nederlanders. Dat de Chinezen de visie van Midas Dekkers op menig diersoort delen kan ik me voorstellen, of ze dat ook doen met de visie van Dick Swaab op onze hersenen waag ik te betwijfelen, de geschiedenis van de afgelopen eeuw heeft daar in ieder geval geen blijk van gegeven. Zou Geert Mak ze 'Jorwerd' kunnen laten uitspreken? En zullen ze aan de lippen hangen van Kader Abdolah of zich laten meevoeren op de poëzie van Ramsey Nasr?

Dat doet er voor ons Dickensians natuurlijk allemaal niets toe. Gelukkig is vrijwel ieder onderwerp terug naar Dickens te voeren, en zeker de Beijing Boekenbeurs. Want de reden dat al die Nederlanders daarheen gaan is natuurlijk toch handel. Het gaat er allemaal om dat straks al die prachtige Nederlandse boeken in het Chinees vertaald en gepubliceerd worden. Dat gebeurt nu al op wat kleinere schaal. Alleen hebben de Chinezen in de regel een iets andere visie op het begrip 'auteursrecht', en met name dat heikele onderdeel 'royalties', het percentage van de opbrengst dat er voor de auteur overblijft. Eenmalig wordt een bedrag van tussen de 500 en 1.000 euro overgemaakt en daarmee is de kous af. En daarmee zijn we weer (zoals gebruikelijk) bij Dickens aangeland en zijn conflict met de toen nog jonge republiek

der Verenigde Staten. Zou enig schrijver in de 21ste eeuw kunnen doen wat Dickens in o.a. Martin Chuzzlewit deed? Zou Dickens zelf deze situatie hebben geaccepteerd in een meewarige stilte? En zou hij in staat zijn geweest om wel een ontmoeting te hebben met Liu Xiaobo, de winnaar van de Nobelprijs voor de Vrede in 2010 en erevoorzitter van de Chinese PEN-organisatie die in een cel in China zit?

Mijn diepe wens is geloof ik niet het eeuwige leven voor Charles Dickens, dat heeft hij middels zijn werken toch wel, mijn diepe wens is meer schrijvers en mensen als Charles Dickens. Dat mis ik, zelfs in het grootse Nederlandse paviljoen op de Beijing Boekenbeurs.

Tenslotte dit: het is, ik zeg het u, geen toeval dat Dickens' laatste roman *Edwin Drood* begint in een Chinese opiumkeet. En zo valt alles samen. De Beijing Boekenbeurs en Charles Dickens. Alles houdt verband met Dickens. QED.

In Fellowship, Martijn David
President Haarlem Branch

Henry Mayhew: LONDON LABOUR AND THE LONDON POOR

Liesbeth van Aalst

'Have you any children? No; I had two, but they are both dead, thanks be to God! Do you express satisfaction at the death of your children? I do! I thank God for it. I am relieved from the burden of maintaining them, and they, poor dear creatures, are relieved from the troubles of this mortal life!'¹

Henry Mayhew (1812-1887), journalist, toneelschrijver, romancier en mede oprichter/redacteur van o.a. *Punch*, stond in deze hoedanigheden op bevriende voet met de grote literaire namen van zijn tijd. Desalniettemin was en blijft hij een man in de schaduw; geen brieven of biografieën geven ons een beeld van zijn persoonlijkheid, slechts wat herinneringen van zijn tijdgenoten schetsen een beeld van een briljant maar gezapig man, altijd vol van ideeën die echter zelden tot wasdom kwamen.

Zijn vader, Joshua Joseph Mayhew, was een succesvol advocaat, die zijn vrouw Mary Ann Fenn en hun zeventien kinderen met ijzeren hand in het gareel hield. Ondanks Henry's rebellie (hij liep weg van huis en school op z'n vijftiende), gaf hij tot ver in zijn volwassenheid blijk van onrust en nervositeit bij confrontatie met zijn vader. Een korte, stormachtige leerperiode in het kantoor van Joshua, leidde niet alleen tot wederzijdse vijandigheid maar tevens tot een levenslange afwijzing van 'respectable' bourgeois waarden.

GEDurende de jaren dertig en veertig bewoog hij zich in de literaire en journalistieke milieus in London; hij schreef o.a. voor het satirisch tijdschrift *Figaro in London*, was redacteur bij *Punch* en acteerde een seizoen in *Every man in his Humour* samen met Charles Dickens, met wie hij op goede voet stond. Er is gespeculeerd, dat Mr Micawber² gestoeld zou zijn op het karakter van Mayhew. Algemeen wordt aangenomen, dat voor *Our Mutual Friend* Dickens gebruik maakte van de gegevens uit London Labour. Van Mayhew's hand verschenen toneelstukken en romans in een wanhopige poging een bankroet te vermijden. Vergeefs: hij werd

bankroet verklaard in 1846 en wist maar nét gevangenisstraf te ontlopen. Van die tijd dateert zijn methode om met schulden om te gaan: hij verdween voor een tijdje naar het buitenland en liet de confrontatie over aan zijn vrouw, Jane Matilda, dochter van succesvol schrijver Douglas Jerrold. .

Uit: London Labour and London Poor II, 1864

Wellicht was deze eigenschap om schulden op te bouwen alsof er geen morgen bestond en een ander op te schepen met de gevolgen, een belangrijke reden voor de

lange perioden dat zij gescheiden leefden, ondanks de geboorte van twee kinderen. Ook bij haar dood in 1887 was hij niet aanwezig.

Zoals eerder vermeld, is maar weinig bekend over deze merkwaardige man. Enerzijds, een briljante geest die – vanuit zijn diepe afkeer van het zelfvoldane, hypocriete establishment en zijn dramatische kennismaking met de onderklasse tijdens de cholera catastrofe, een voorvechter werd van de vertrapte massa die niet werd geacht te denken, laat staan te spreken voor zichzelf.

Anderzijds: een bohemiën die ver boven zijn stand leefde en zijn zich opstapelende schulden te lijf ging met het schrijven van romans en populaire publicaties in penny-magazines, tot en met een poging om, via scheikundige methoden, kunstmatige diamanten te vervaardigen in de keuken van zijn hospita, waarbij op een haar na het volledige pand werd opgeblazen. Zijn gebrek aan discipline veroorzaakte vertragingen en zelfs abrupte afbrekingen van veel van zijn projecten. In de clubs en kroegen zagen zijn tijdgenoten een man met donker, verwilderd haar, wiens zakken uitpuilden van onafgemaakte kopij. Een forse drinker, die wordt beschreven als 'jolly, charming, bright and unprincipled.'

Het laatste mag dan zijn waar het geldzaken betrof, het principe dat hem een leven lang dreef, namelijk het afwijzen van sentimentele liefdadigheid en de noodzaak, de armsten zelfrespect en waarde als mens toe te kennen, dit principe was en bleef ijzersterk:

... 'There is but one way of benefiting the poor, viz by developing their power of self-reliance, and certainly not in treating them like children....let the rich become the advisers and assistants of the poor, giving them the benefit of their superior education and means, but leaving the people to act for themselves'.

In de zomer van '49 begon Mayhew als 'special correspondent' van de *Morning Chronicle* een serie artikelen naar aanleiding van de cholera epidemie, die binnen 3 maanden 13.000 slachtoffers in London maakte en nog eens 20.000 in de rest van het land. Deze artikelen waren een aanzet tot *London Labour and the London Poor* een aanklacht tegen de heersende decadentie en onverschilligheid over het lot van de arme medemens. Hoewel het fijne van de oorzaak van cholera de wetenschappers ontging, was wel duidelijk dat de smerige leefomstandigheden en vooral het drinkwater de boosdoeners waren, *The Morning Chronicle*, 24 September 1849:

“..The beautiful play of light upon the cesspools of Jacob’s Island, prismatic with grease, and a child dangling her tin drinking cup as gently as possible into the stream whilst a bucket of night soil was poured down from the next gallery. We, the richest nation on the face of the earth, have allowed the poor to quench their thirst and cook their food with water poisoned with their own excretions.

In 1850 verbrak hij de connectie met de *Morning Chronicle* na herhaaldelijk censureren van zijn bijdragen, in het bijzonder het verwijderen van de weergave van zijn gesprekken met werkers. Hoewel een voorstander van de vrije handel, constateerde Mayhew, dat de groeiende rijkdom van de kapitalist voortkwam uit, onbetaald, overwerk, slechte werkomstandigheden en het regelmatig verlagen van de lonen. Het toppunt van het conflict werd bereikt na Mayhew's onderzoek van de Nicoll Brothers, makers van de 'paletot³'. De reactie van het bedrijf was een

aankondiging tot verbetering van de werk plekken en bekendmaking van de lonen: 30 shilling wekelijks voor de mannen en 20 voor de vrouwen. Overigens was het feit, dat de broers in enkele jaren tijds een fortuin van (elk) 80.000 Engelse ponden vergaarden, aanleiding tot Mayhew's opmerking:

'...simply by reducing the wages of the 1000 workmen they employ, to one-third below that of the 'honourable' trade...'

Mayhew's, anonieme, opvolger bij de *Morning Chronicle* publiceerde op 4 oktober 1850 een uiterst complimenteus artikel over Nicholl Bros. waarvoor de krant werd beloofd met overvloedige advertentie inkomsten. Dit artikel, dat in alles Mayhew's ideeën tegensprak, wekte consternatie op bij Mayhew's lezers door zijn vermeende omslag. Mayhew eiste onmiddellijk rectificatie: het artikel was niet door hem geschreven. Dit werd geweigerd en dat betekende het einde van de samenwerking: Mayhew zette zijn werk voort in eigen kantoor. Maar niet zonder in eigen persoon zijn doelgroep te overtuigen van zijn integriteit: hij organiseerde op 28 oktober een bijeenkomst die werd bijgewoond door 1500 kleermakers.

In deze periode vond ook een heftige aanval op Mayhew plaats door *The Economist*. Het betrof de uitkomst van een onderzoek naar 30.000 naaisters in Londen en 23.000 tussenpersonen (journey men); zij moesten leven van 2½ penny per werkdag van gemiddeld 12 uur. Buiten huur en voeding, dienden hiervan ook gereedschappen te worden betaald (zoals naaigerei en garnering), kaarsen om bij nacht te kunnen werken en kolen voor het persen van kleding. *The Economist* stelde dat:

'Mayhew's figures are wholly unreliable, being based, not on the books of the employers, but upon the workers' own statements, which anyone, acquainted with the industry, should know to be of utter untrustworthyness, entirely false and irreconcilable with known, recorded and public facts.'

Voorwaar, een stoutmoedige bewering aan het adres van miljoenen werkers, als zijnde onbetrouwbaar en leugenachtig. En bovendien getuigend van onbekendheid met Mayhew's wijze van werken; als professionele journalist was hij zich zeer bewust van het belang van het onpartijdig en minutieus verzamelen van feiten. Zoals hij meerdere malen beklemtoonde, begon het onderzoek van elke doelgroep met een visite aan de werkgever, teneinde informatie te verkrijgen over werkomstandigheden en loon. Dit verzoek werd hoogst zelden ingewilligd. Begrijpelijk als men bedenkt, dat van regeringszijde geen enkele controle bestond op het loonsysteem:

'the chief difficulty which besets an undertaking of this character, lies in the indisposition of the tradesmen – and especially of those who are notorious for selling cheap and, consequently, giving a less price to their workpeople- to make known the sums that they pay for the labour, employed upon the different articles of manufacture in which they deal. This is the main reason why such information remains to be acquired.'

Zijn talloze gesprekken en aantekeningen daarvan met de armen in hun eigen omgeving, vonden regelmatig plaats in het bijzijn van de wijkdokter of een politiemann. Was dit niet mogelijk, dan vergewiste hij zich door navraag bij burens, straatgenoten of kennissen, van de levenswijze en betrouwbaarheid van de persoon

in kwestie. Zijn ervaringen leidden hem tot het afwijzen van de Victoriaanse leuze dat antisociaal en normloos gedrag leiden tot armoede: 'ben je arm? Eigen schuld; had jij je maar netjes moeten gedragen.' Mayhew constateerde het tegendeel:

'where the greatest want generally is, we shall find the greatest occasional excess; regularity of habits are incompatible with irregularity of income. Indeed, the very conditions, necessary for the foundation of any habit whatsoever are, that the act or thing to which we are to become habituated, should be repeated at frequent and regular intervals.'

Een schrijnend voorbeeld is dat van een jonge naaister die, ondanks werkdagen van 5 uur 's ochtends tot middernacht, 'beloond' werd met 17,5 pence per week, na aftrek van het naaimateriaal bijgesteld tot 15,5 pence. De dreigende hongerdood van haar kind dreef haar tot prostitutie:

'I'm sure that no girl can get a living with (slop-work) without (prostitution) and after 13 years of experience I never knew one girl in the trade who was virtuous; most of them wished to be so, but were compelled to be otherwise for mere life.'

De eerste editie kwam uit in afleveringen gedurende '50- '51 maar stopte halverwege door een conflict met de drukker. Pas tien jaar later was een uitgever bereid, het complete werk in vier delen uit te geven (1860-'61 Griffin Bohn). Een herdruk in 1864 werd verzorgd door Charles Griffin.

HET WERK: *LONDON LABOUR and the LONDON POOR.*

In vier delen laat Mayhew de armen van Londen de revue passeren. Onder 'armen' verstaat hij iedereen, die niet in staat is zich van de meest elementaire levensbehoeften te voorzien: behuizing, voeding, warmte en kleding. De individuen zijn ingedeeld naar drie categorieën: zij die willen/kunnen werken, zij die niet kunnen werken en zij die niet willen werken.

De arbeiders met werk mochten zich gelukkig prijzen; ondanks de schandelijk lage lonen konden zij overleven. Nét; het slaapvertrek -en bed- delen met vier andere families en een avondmaal van gekookte uenschillen of een korst brood, waren voor duizenden het enig bereikbare. Hier extra aandacht voor hen, die aan de spoorwegen en kanalen werkten, de 'navigators', ook wel 'navvies' genoemd. De aannemers hadden een manier gevonden om de arbeiders na uitbetaling, het loon onmiddellijk weer af te nemen. Elke werkplek was voorzien van een winkel waar de werker verplicht was, zijn dagelijkse benodigdheden te kopen. Werd hij betrap op winkelen elders, dan volgde stante pede ontslag. In deze 'Tommy-shops' was alles 50 % duurder dan gemiddeld en door de aanwezigheid van alcohol, kwam de man niet zelden platzak thuis.

De duizenden ambachtslieden, die door de mechanisatie van de arbeid overbodig waren geworden, trokken van plaats naar plaats, zoekend naar werk dat er niet was. Bereid, alles aan te pakken om hun gezin te kunnen voeden, verpandden zij uiteindelijk in wanhoop hun kleding en gereedschap voor een stuk brood.

Zij, die door lichamelijk of geestelijk gebrek niet konden werken, hadden geen keus: zij leefden op straat, bedelend en slapend onder bruggen en in portieken. Het spreekt

vanzelf, dat arbeiders die op de werkplek blijvend letsel opliepen, in dezelfde positie verkeerden; er was geen sprake van welke compensatie dan ook.

Tot slot zijn er de dieven, oplichters, prostituees, pooiers, ex-gevangenen, helers en bedelaars die de groep vertegenwoordigen van werkonwilligen (hier spreekt de tijdgeest: een prostituee werkt niet; zij is een crimineel. De ex-gevangene heeft geen enkele kans op werk door zijn verleden en enige vorm van reclassering bestond niet).

THE MUD-LARK

[From a Photograph.]

Uit: *London Labour London Poor 1864*

London Labour and the London Poor bevat een schat aan gegevens over een miljoenenstad in een tijd van overgang. De kleine werkgemeenschap van werkplaats of eigen huis met de bijbehorende sociale contacten, werd vernietigd door massaproductie. Dit leidde tot moordende concurrentie, steeds goedkopere producten en lagere lonen. In zijn honderden gesprekken met individuen die allen probeerden te overleven in de meest bizarre 'beroepen', is Mayhew nooit sentimenteel. Hij luistert naar de 'mud-lark' die, na op straat te zijn gezet door zijn nieuwe stiefmoeder, vanaf zijn vierde levensjaar de dagen in de modder van de rivier doorbrengt, zoekend naar stukjes hout en spijkers. Blootsvoets en bijna naakt, zomer en winter. De jonge vrouw die, op het moment van het interview, aan haar derde dag zonder voedsel is begonnen, loopt -na haar ontslag als naaister- door de straten van Londen, zoekend naar een eerlijke manier om haar brood te verdienen. Nee, sentimenteel is Mayhew niet, maar men voelt zijn woede over het gemak waarmee de armen als 'tuig' worden bestempeld. Hij vraagt zich meermalen af, of hij zich in een dergelijk afschuwelijk leven 'hetjes' zou gedragen en liever zou sterven van honger en kou dan te bedelen of stelen. Het blinde lot dat bepaalt waar een leven begint, in de goot of een warm bed, maakt elke zelfgenoegzaamheid van de fatsoenlijke burger tot een aanfluiting:

“Might not the 'finest gentleman in Europe' have been the greatest blackguard in Billingsgate had he been born to carry a fish-basket on his head instead of a crown? And by a parity of reasoning let the toughest 'rough' outside the London fish-market have had his lot in life cast 'by the Grace of God, King, Defender of the Faith', and surely his shoulders would have glittered with diamond epaulettes instead of fish scales.”

¹Thomas Heath, meester zijdeweaver in Pedley-Street, ondervraagd over zijn inkomen door Mayhew

²David Copperfield

³paletot: ruime overmantel voor heren en dames

Bronnen:

London Labour and the London Poor, Penquin Classics, Victor Neuburg ed. 1985
The unknown Mayhew, Pelican Classics, E.P. Thompson/Eileen Yeo ed. 1971

Enige 'vertalingen' van Victoriaanse geldwaarden naar de huidige:

£1 : toen als nu de standaard, ook: 'sovereign/quid'

£1: 20 shillings (nu 100 pence)

10 shillings 'half a quid' (nu 50 pence)

1 shilling 'bob' (nu 5 pence)

Our Mutual Friend nader bekeken.

(De Britse gelaagde samenleving in *Our Mutual Friend*)

Een bewerkte versie van mijn lezing op de zomerbijeenkomst 2011 in Kraantje Lek
door Guus de Landtsheer

Inleiding.

Om meteen met de deur in huis te vallen, deze roman van Dickens, zijn laatst voltooide, uit 1865 is volgens mij een van zijn beste. Toen in 2007 het boek door het bestuur werd aangewezen als *book of study* voor dat jaar bleek op de najaarsbijeenkomst van dat jaar dat ik niet alleen stond in mijn waardering. Centraal tijdens de lezing en de discussie achteraf stond, naast een aantal personages, vooral de symboliek die uitging van de vuilnisbelten en de rivier de Thames.

De keuze voor die thema's was naar mijn mening, hoe boeiend ook voor het voetlicht gebracht, niet echt onverwachts. Nadat ik het besprokene bij thuiskomst nog eens overdacht had, leek het mij een uitdaging eens te proberen om op een later tijdstip zelf eens te proberen vanuit een totaal ander gezichtspunt naar deze roman te kijken.

Het plan kwam op de stapel van "ooit nog eens uit te voeren projecten" terecht en werd daar bij tijd en wijle weer nieuw leven ingeblazen als mijn oog weer eens viel op het boek in de boekenkast. In mijn computer vulde de map OMF (*Our Mutual Friend*) zich op deze manier langzaam met allerlei bestanden die ik als aanzet of toelichting zouden kunnen gebruiken voor een artikel in *The Dutch Dickensian* of een lezing voor onze branch. Dit jaar was het dan zover. Een vage toespeling dat ik nog iets op de plank had liggen tegen de secretaris mondde uit in een uitnodiging dit dan maar eens op onze zomer bijeenkomst openbaar te maken. Er was geen weg meer terug.

Literaire kritiek op *Our Mutual Friend*.

Als voorbereiding op mijn lezing heb ik mij eerst tot enkele critici gewend. Zoals meestal het geval is bij besprekingen van het werk van Dickens varieerde ook bij dit boek de waardering nogal.

Zo vond Henry James het in december 1865 zelfs "the poorest of Mr. Dickens' work":

Our Mutual Friend is, to our perception, the poorest of Mr. Dickens's works. And it is poor with the poverty not of momentary embarrassment, but of permanent exhaustion. It is wanting in inspiration. For the last ten years it has seemed to us that Mr. Dickens has been unmistakably forcing himself. .... who but Dickens could have written it? Who, indeed? Who else would have established a lady in business in a novel on the admirably solid basis of her always putting on gloves and tying a handkerchief round her head in moments of grief, and of her habitually addressing her family with "Peace! hold!" .... The movement of Mr. Dickens's fancy in Mrs. Wilfer and Mr. Boffin and Lady Tippins, and the Lammler and Miss Wren, and even in

*Eugene Wrayburn, is, to our mind, a movement lifeless, forced, mechanical.*¹

Maar slechts enkele maanden eerder vond Chorley Henry Fothergill² juist het tegenovergestelde in het blad *The Athenaeum*³ met zijn opmerking dat het “Dickens most carefully-wrought book” was.

Maar mochten we hopen dat na verloop van tijd de meningen minder ver uit elkaar zouden gaan lopen, dan komen we bedrogen uit. Terwijl Chesterton in 1911 zegt dat hem in het werk opvalt dat Dickens terugkeert naar zijn vroege werken,

I have remarked that Little Dorrit was a reversion to the form of the first books, but not to their spirit; *Our Mutual Friend* is a reversion to the spirit as well as the form. Compare, for instance, the public figures that make a background in each book. Mr. Merdle is a commercial man having no great connection with the plot similarly Mr. Podsnap is a commercial man having no great connection with the plot⁴.

Angus Wilson beweert in 1970: “that is was a novel before its times”⁵. U ziet voor ieder wat wils, maar dat wisten we natuurlijk al, omdat over smaak nu eenmaal niet valt te twisten.

De samenleving in *Our Mutual Friend*.

Naast deze, wat ik maar, algemene literaire opinies noem, waren er ook critici die een meer thematische benadering kozen. Daarin ging het er bijvoorbeeld om te onderzoeken waar het Dickens in-deze roman om te doen was.

Een voorbeeld daarvan vond ik op het internet⁶:

*The next work in the Dickens canon had to wait for the (for him) unusual time of 3 years, but in 1864-1865 he produced *Our Mutual Friend*, which challenges *Little Dorrit* and *Bleak House* for consideration as his masterpiece. Here the*

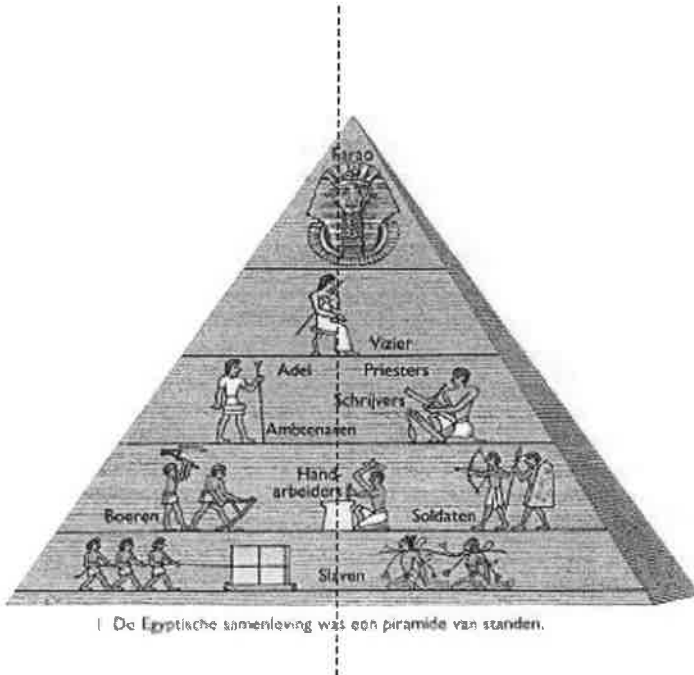
-
- 1 James, Henry; Review van *Our Mutual Friend* in *The Nation* 21 december, New York 1865.
  - 2 Fothergill, Chorley Henry; Review van *Our Mutual Friend* in *The Athenaeum*
  - 3 October 28, 1865. The *Athenaeum* was a weekly periodical published in London between 1828 and 1923, covering a wide range of topics in literature, fine arts, music, theatre, politics and popular science. Two projects, which ran in the Centre for Interactive Systems Research between 1989 and 1997, have contributed to the task of creating a complete electronic archive for this journal, as a resource for scholars and historical researchers. The material produced so far is now publicly available via the Web.
  - 4 Chesterton, G.K.; *Appreciations and Criticisms of the Works of Charles Dickens, Chapter XXI: Our Mutual Friend*, London 1911.
  - 5 Wilson, Angus; *The World of Charles Dickens*, New York 1970.
  - 6 <http://www.answers.com/topic/charles-dickens> . Gedeelte *Gale Encyclopedia of Biography*: Charles John Huffam Dickens: Later Works

vision of English society in all its classes and institutions is presented most thoroughly and devastatingly, while two symbols are developed which resemble those of Little Dorrit in credibility and interest. These symbols are the mounds of rubbish which rose to become features of the landscape in rapidly expanding London, and the river which flows through the city and provides a point of contact for all its members besides suggesting the course of human life from birth to death.

De schrijver komt hier tot de conclusie, dat Dickens als doel had de Engelse samenleving als een ragnijn netwerk te beschrijven, met zijn vele rangen en standen en daarmee verweven instituties.

Dit soort kritiek sprak mij meer aan omdat, in tegenstelling tot de eerder genoemde vormen van kritiek, ik een mogelijkheid zag om zelf op onderzoek uit te gaan. Vanuit mijn achtergrond als geschiedenisleraar wilde ik wel eens zien of deze opmerking hout sneed. Daarover eerst een korte toelichting.

Een van de kernbegrippen voor historici is de gelaagde samenleving. Hierin wordt er gekeken naar macht en aanzien die groepen of individuen in een maatschappij hebben. De grafische voorstelling hiervan wordt de piramide van de gelaagde samenleving genoemd. Iedere brugklasser wordt dat tegenwoordig met de papelepel ingegeven. Het onderstaande voorbeeld komt uit het hoofdstuk Egypte uit een geschiedenismethode voor de brugklas.

In deze piramide worden de namen van de elite in de bovenste laag geplaatst en de mindere goden daaronder tot we bij de onderste laag van armen en onbekenden uit de maatschappij uitkomen.

(De stippellijn heb ik eraan toegevoegd om een vergelijking met afbeeldingen die hieronder volgen gemakkelijker te maken.)

Laten we nu eens kijken of we voor het Victoriaanse Engeland ook zo'n tekening kunnen maken?

Aan het begin van de negentiende eeuw kunnen we nog volstaan met een eenvoudige indeling in drie lagen:

1- Upper class

2- Middle class

3- Lower class

Die indeling was een voortborduren op de Middeleeuwse standenmaatschappij van geestelijkheid, adel en burgerij als eerste tweede en derde stand. Iedere stand had daarbij zijn eigen rechten en plichten. Die plichten waren tamelijk eenvoudig te verdelen. Zo hield de eerste laag zich bezig met het verzorgen waaronder zowel de geestelijke- als de lichamelijke zorg werd verstaan. Dan volgde het besturen en verdedigen. Tenslotte was er de grootste laag die voor de productie van voedsel en goederen zorgde. Deze laag voorzag iedereen van zijn natje en zijn droogje. Op papier een mooi schema, maar in de praktijk een systeem dat uitbuiting en onderdrukking in de hand werkte. Zeker als we daar de rechten die iedere stand had naast zetten. In de loop van de negentiende eeuw voldeed dit schema als gevolg van de industriële revolutie en de daarmee gepaard gaande maatschappelijke veranderingen steeds minder. Er was een verdere onderverdeling of verfijning nodig, zoals bijvoorbeeld deze:

“the 'lower middle class', including shopkeepers, small employers, innkeepers, minor tradesmen and so on, and the 'genuine middle class', consisting of legal and medical professionals, large industrial capitalists such as shipowners and mineowners, and those in lucrative commercial occupations, especially merchants and bankers.”⁷

Het onderzoek.

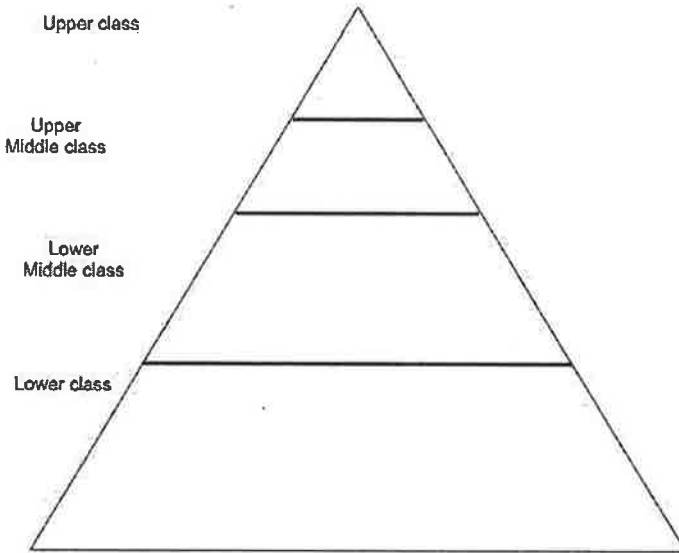
De volgende stap is nu om te kijken of de personages die in *Our Mutual Friend* voorkomen op een logische en controleerbare wijze in deze piramide zijn onder te brengen. Nu is dit boek zoals door anderen al zo vaak gezegd een “dik boek”, met veel personen erin. Om mijzelf niet al teveel werk op de hals te halen, besloot ik om het onderzoek te beperken tot de eerste twee boeken van de vijf waaruit *Our Mutual Friend* bestaat. Tenslotte wist ik ook nog niet of de vraag die ik had opgeworpen wel beantwoord zou kunnen worden. Ik wilde daarom niet wachten tot ik daar eventueel pas aan het eind van ruim achthonderd bladzijden achter zou komen. Van alle personages die Dickens in de eerste twee boeken beschrijft keek ik:

---

7 Hobsbawm Eric J.; *Industry and Empire*, London 2004.

a- naar het respect en aanzien dat ze van hun omgeving (de andere personages in het boek) kregen b- naar hoe het met hun financiële positie was gesteld.

Zetten we deze tekst van Hobsbawn over in een schematische piramide dan krijgen we de volgende afbeelding:

Daartoe gaf ik iedere naam twee cijfers. De status kon variëren tussen +2 via 0 tot -2 en datzelfde paste ik toe op hun financiële toestand. Als maatstaf voor de waardering heb ik bij de status gekeken naar de contacten die er bestonden met andere personages en die vervolgens vergeleken met een aantal voorbeelden die beschreven zijn in de door mij gebruikte historische literatuur⁸.

Om een zo nauwkeurig mogelijk resultaat te behalen heb ik de waardering na verloop van enkele weken herhaald en vervolgens de resultaten vergeleken. De verschillen die dit opleverde (gelukkig maar weinig) heb ik daarna nog eens vergeleken met vergelijkbare figuren uit de roman. (Bijvoorbeeld de verschillende bezoekers van de Six Jolly Porters) Dit leverde de volgende tabel op:

---

⁸ Ik heb deze boeken apart in de bronnenlijst vermeld.

Personages	Status	Financiën	Personages	Status	Financiën
<u>Analytical</u> Analyst	-1	-1	Miss Peecher	0	0
<u>Blight</u>	-1	-2	Poddles	-2	-2
<u>Blogg</u>	0	0	Podsnap	2	2
<u>Mrs Boffin</u>	1	2	<u>Georgiana Podsnap</u>	2	2
<u>Mr Boffin</u>	1	2	<u>Mrs Podsnap</u>	2	2
<u>Boots</u>	2	2	<u>Job Potterson</u>	0	0
<u>Brewer</u>	2	2	<u>Ms Potterson</u>	0	0
<u>Buffer(s)</u>	2	2	<u>Riah Aaron</u>	-1	-1
<u>Captain Joey</u>	-2	-1	<u>Pleasant Riderhood</u>	-2	-1
<u>Fledgeby</u>	1	2	<u>Roger Riderhood</u>	-2	-1
<u>Bob Glamour</u>	-2	-1	<u>Rokesmith etc</u>	0	1
<u>Bob Gliddery</u>	-2	-1	<u>George Sampson</u>	-1	-1
<u>Grompus</u>	2	2	<u>Sloppy</u>	-2	-2
<u>Bradley Headstone</u>	0	0	<u>Lady Tippins</u>	2	2
<u>Charley Hexam</u>	0	-1	<u>Toddles</u>	-2	-2
<u>Jesse Hexam</u>	-2	-1	<u>Tom Tootle</u>	-2	-1
<u>Lizzie Hexam</u>	-2	-1	<u>Twemlow</u>	2	-1
<u>Betty Higden</u>	-2	-2	<u>Mr Veneering</u>	2	2
<u>Inspector</u>	1	1	<u>Mrs Veneering</u>	2	2
<u>Johnny</u>	-2	-2	<u>Venus</u>	-1	0
<u>Jonathan</u>	-2	-1	<u>Silas Wegg</u>	-2	-1
<u>George Jones</u>	-2	-1	<u>Bella Wilfer</u>	1	1
<u>Jacob Kibble</u>	0	0	<u>Lavinia Wilfer</u>	-1	0
<u>Alfred Lammie</u>	2	-2	<u>Mrs Wilfer</u>	-1	0
<u>Sophronia Lammle</u>	2	-2	<u>Reginald Wilfer</u>	-1	0
<u>Mortimer Lightwood</u>	2	1	<u>William Williams</u>	-2	-1
<u>Mary Anne</u>	0	-1	<u>Eugene Wrayburn</u>	2	1
<u>Fam. Milvey</u>	1	1	<u>Jenny Wrenn</u>	-2	-1
<u>Jack Mullins</u>	-2	-1	<u>Father Wrenn</u>	-2	-2

Om deze personages in de piramide van de gelaagde samenleving te kunnen plaatsen is eerst nog een andere stap nodig. Hiervoor maakte ik gebruik van een matrix waarvan de waarden uiteenliepen van +2,+2 tot en met - 2, - 2 met alle tussenliggende combinaties. Hiervoor gebruikte ik de volgende matrix:

2,-2	2,-1	2,0	2,1	2,2
1,-2	1,-1	1,0	1,1	1,2
0,-2	0,-1	0,0	0,1	0,2
-1,-2	-1,-1	-1,0	-1,1	-1,2
-2,-2	-2,-1	-2,0	-2,1	-2,2

Nu kunnen we alle figuren op de hun toekomstige plaats zetten, waarbij er een patroon ontstaat dat loopt van: zonder geld en aanzien – linksonder, naar met geld en aanzien – rechtsboven. Op de verticale as staat de status aangegeven en op de horizontale as de rijkdom :

Hoge status

A & S Lammle	Twenlow		Lightwood Wrayburn	Fam Podsnap, Veneerings- Boots, Brewer, Buffer Tippins, Grompus
			Inspector Fam Milvey Bella Wilfer	Boffins Fledgeby
	Fam Wilfer Venus	Headstone Miss Peecher Blogg Ms Potterson Jacob Kibble Job Potterson	Rokesmith	
	Analytical Chemist Riah Aaron George Sampson	Charley Hexam Mary Anne		
Betty Higden & Kinderen Vader Wrenn	Fam Hexam, Fam Riderhood Silas Wegg, Jenny Wrenn Bez. six Jolly Fel. Porters			

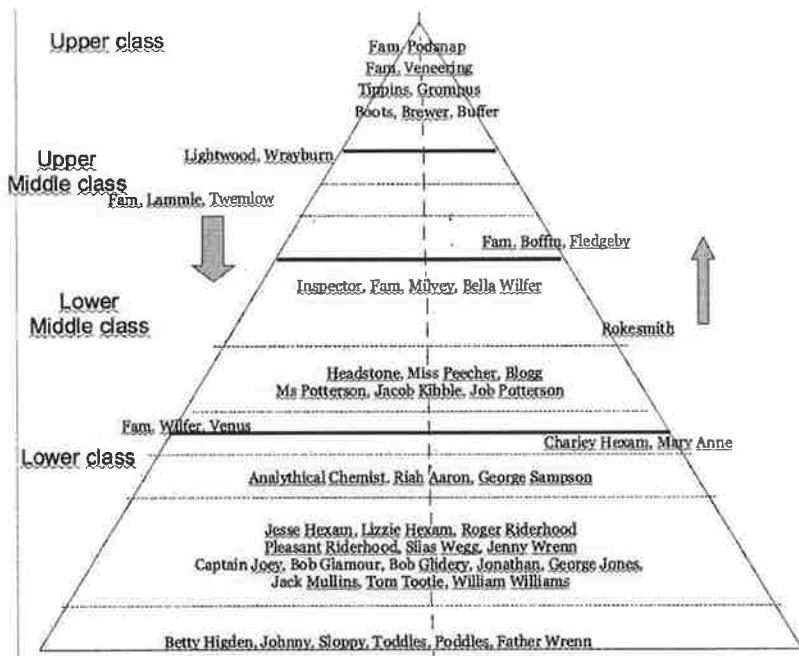
Lage status
Arm ————— Kijk

En nu kom ik terug op de stippellijn waarvan ik u eerder vroeg om die in gedachte te houden.

De gestippelde diagonale lijn komt overeen met de richting van de gestippelde lijn uit de voorbeeld-gelaagde samenleving van de Egyptische samenleving. Als we nu deze romanfiguren in de eerder genoemde tekening van de gelaagde samenleving plaatsen krijgen we het volgende resultaat.

Er valt nu een aantal zaken op: *zie figuur op de volgende pagina!*

Bij de plaatsing van de namen zien we dat er een aantal in mindere of meerder mate buiten de driehoek dreigt te vallen. Ook valt op dat de onderverdeling in vier lagen veel te grof is. We hebben een fijnere onderverdeling nodig. Verder kunnen we niet om de vraag heen hoe doorlaatbaar de lagen zijn. Hoe moeilijk is het om binnen de vier hoofdlagen op te klimmen? Hoe groot is het risico van afdalen? Om nog maar niet te spreken van het rijzen of dalen van de ene hoofdlaag naar de andere.

We dienen nu allereerst aandacht besteden aan wat er aan de hand is met de personen die buiten de driehoek staan. De kans op neergang is het grootst voor degenen die zich links buiten de driehoek bevinden. Met een neerwaartse dikke pijl is aangegeven dat zij de kans lopen op een vrije val door de gelaagde samenleving. Hieronder worden deze personages na elkaar besproken:

Lightwood en Wrayburn de twee advocaten zonder klanten kunnen zich alleen handhaven zolang hun vaders bereid zijn hun toelage te blijven betalen. Tegen hun zin hebben zij zich tot de advocatuur gewend omdat hun familie dat van ze verwachtte. Eigenlijk rest deze heren alleen nog een verstandshuwelijk met een dame die over voldoende financiële middelen beschikt. Veel moeite zullen ze daar niet voor moeten doen. Hun ouders (of in ieder geval hun vaders) zullen in The Society wel genoeg contacten hebben om hen aan zo'n dame te koppelen.

Het pas getrouwde **echtpaar Lammle** zit al direct na de huwelijksvoltrekking met een groot probleem. Beide echtlieden waren er dankzij de invloed van de heer Veneering van overtuigd een goede partij te hebben veroverd. Het blijken echter beiden gelukzoekers te zijn zonder geld. Hun financiële nood is zo hoog dat zij al snel in de handen vallen van de gewiekste geldwoekeraar Fledgeby zonder het zelf te weten. Er rest hun uiteindelijk slechts één uitweg: met de noorderzon vertrekken naar het buitenland (in dit geval Frankrijk) op zoek naar willige slachtoffers van hun geldzucht.

Twemlow heeft zijn positie alleen te danken aan zijn rijke neef, maar zodra men er achter komt dat hij zelf maatschappelijk niets te betekenen heeft zal hij dalen naar de lower middle class of nog erger. Hij zelf ziet zich eigenlijk al als een representant van die klasse en voelt zich uiterst ongemakkelijk in de hogere kringen waarin hij tot zijn eigen verbazing steeds maar weer opnieuw wordt uitgenodigd als beste / oudste vriend.

Vader Wilfer leeft op de rand van de afgrond. Zijn val uit de lower middle class hangt de hele roman als een zwaard van Damocles boven zijn hoofd. Het lukt hem maar niet om tegelijk een nieuwe jas, hoed en schoenen te bezitten. Altijd zullen één of twee kledingstukken duidelijke tekenen van slijtage vertonen. Overigens heeft zijn vrouw niet door hoe moeilijk haar man het heeft. Zijn dochter Bella ziet die worsteling des te beter. Als zij zelf de kans krijgt om de maatschappelijke ladder te beklimmen stelt zij het nodige in het werk om haar vader waar mogelijk een steuntje in de rug te geven.

Wel binnen de driehoek, maar helemaal onderaan vinden we degene die tot het afvoerputje van de samenleving behoren. Marx noemde hen het lompenproletariaat. Dit is een groep van mensen die niet in de arbeidsdeling zijn opgenomen. Het gaat om dieven, andere criminelen, daklozen, maar ook mensen zonder vaste manier van kostwinning. Als niemand zich om hen bekommert en dat was in de Victoriaanse tijd eerder gewoonte dan uitzondering, is daar het workhouse, de gevangenis, verbanning of de galg.

Vader Wren wordt door dochter voorlopig in leven gehouden, maar daar is dan ook alles mee gezegd. De drankzucht heeft zijn leven verwoest en een vergelijking met een volledig aan de hard-drugs verslaafde junk in onze tijd dringt zich op.

Tenslotte **Mrs. Betty Higden**, zij trekt weg nadat ze weet dat er voor de kinderen wordt gezorgd. Haar angst voor het werkhuis en om na haar dood in handen van bodysnatchers (de handelaren die lijken verkopen aan opleidingen voor chirurgen) te vallen is te groot.

De stijgers.

De Buffins hebben plotseling een fortuin in handen gekregen en hoewel mevrouw Buffin in mode is geïnteresseerd en Buffin zelf graag boekenkennis wil verzamelen is het de vraag of zijn wel zo gelukkig zullen zijn als zij de upper class zullen bereiken. Dat geldt waarschijnlijk ook al voor de upper-middle-class. Geld genoeg, maar hun manier van leven en hun ideeën maken hen in feite ongeschikt om die stap te maken. Ze zullen daar altijd als buitenbeentjes worden gezien.

Fledgeby, de geldschieter en woekeraar krijgt dat waarschijnlijk wel voor elkaar. Hij heeft de keiharde mentaliteit die hoort bij het ruwe kapitalisme dat als het moet over lijken gaat en weet bovendien zich zelf een mooier aanzien te geven door het vuile werk door anderen (lees de jood Riah) te laten doen.

Rokesmith moeten we hier eigenlijk buiten beschouwing laten. Hij is niet wie hij is, hij speelt een rol. De vraag is alleen of hij zijn rol geloofwaardig weet te spelen. Daarover later meer.

Charley Hexam en Mary Anne staan op het punt de overstap van lower class naar lower middle class te maken. Dankzij hun werklust en ijzeren discipline en steun van iemand in hun omgeving zullen zij in staat zijn die overgang te maken. Zij zijn eigenlijk een voorbeeld dat men in die tijd gebruikte om aan te geven dat, als je maar wilde de weg naar de top voor iedereen open lag. De Amerikaanse droom heeft wat dat betreft veel weg van de Victoriaanse droom.

Sociale controle.

De sociale controle was in de negentiende eeuw in Engeland naar mate je hoger op de ladder kwam te staan als maar groter. Op het internet vond ik de volgende opmerkingen⁹:

Upper class:

From the slightest burp (social ruin if it was heard) to how a gentleman spoke to a young lady, Victorian society was greatly concerned with every aspect of daily life.

From the moment the upper class left their beds, their days were governed by do's and don'ts.

The horror of social ostracism was paramount. To be caught in the wrong fashion at the wrong time of day was as greatly to be feared as addressing a member of society by the wrong title.

It was important to know whom you could speak with - especially if you hadn't been properly introduced. For a woman, being asked to dance by a complete stranger could pose an etiquette problem which might have repercussions for days.

Young ladies were constantly chaperoned. To be found alone with a gentleman who was other than family was tantamount to social death. Her reputation would be ruined and her gentleman companion would find himself the object of gossip, and most usually derision. The established career for society women was marriage - full stop. They were expected to represent their husbands with grace and provide absolutely no scandal. Charity work would be accepted, but only if it was very genteel... sewing for the poor, or putting together food baskets.

Gentlemen had to keep track of when it was proper to either smoke or have a glass of sherry in front of ladies. When to bow and to whom to tip your hat could cause gossip if the wrong decision was made.

Members of Victorian society kept busy with parties, dances, visits, dressmakers, and tailors. Keeping track of what other people in your social class were doing was also a full-time occupation.

Middle class

Although there were some individuals that accumulated spectacular wealth in the nineteenth century through entrepreneurial activity, there were many more businessmen who scraped a living and many who worked for wages as public servants, managers or clerks. Sometimes, the 'uppers' and the 'middlers' would

---

9 <http://www.avictorian.com/etiquette.html>

mingle. If the proper introductions could be managed, it was possible for a tradesman to receive backing from a prominent 'upper' member.

With a successful business deal, both parties could increase their wealth and for the 'middler', their station in life. The economic boundary of the 'middle-class' was not clear. Some members of the middle-class used their wealth to buy land and stately homes, becoming as rich, if not richer than the aristocracy.

Lower class

Victorian society did not recognize that there was a lower class.

'The Poor' were invisible. Those members of England who worked as chimney sweeps, ratcatchers, or spent their days in factories had no place in the echelon of the upper class, although their services would be needed from time to time.

The prevailing attitude was that the poor deserved the way they lived.

If good moral choices had been made, the poor wouldn't be living the way they did. The best way for society to deal with the poor was to ignore them.

They were 'burdens on the public'. Being just too busy trying to survive, etiquette played little part in the poor's daily existence. But that's not to say that pride wasn't available.

There was a 'social stigma' to applying for aid, and some families preferred to keep to themselves and figure out their own methods of survival.

Although Poor Laws were put into place, it wasn't until after the Victorian age ended that 'the lower class' was able, through education, technology, and reform, to raise itself, in some cases literally, out of the gutter.

Sociale contacten.

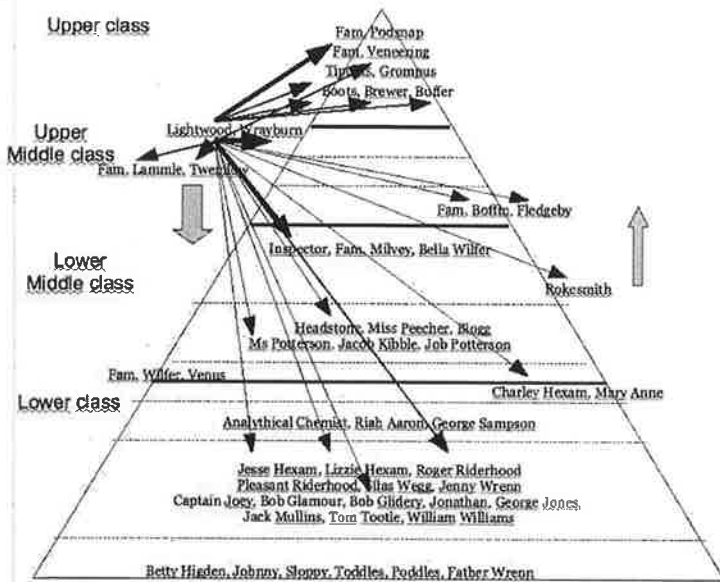
Bekijken we nu wat er gezegd wordt over de upper en upper middle class en de lower class dan zien we enorme afstand tussen deze twee lagen. Houden we dan ook rekening met wat je wel en niet hoorde te doen als lid van de upper class, dan lijkt een contact tussen personen uit die twee lagen, anders dan een puur economische of organische zoals bijvoorbeeld tussen huispersoneel en hun werkgevers, uitgesloten. Dat bracht mij vervolgens op het idee eens te tellen hoe vaak er een contact was tussen personages in de twee boeken. Dat leidde tot een enorme lijst van contacten, maar er zijn er twee die ik hier wil laten zien.

De sociale contacten Wrayburn zijn weergegeven in het diagram op de volgende pagina. Ter verduidelijking: de dikte van de pijl geeft aan hoe vaak het contact plaatsvindt

Wat hierbij opvalt is dat Wrayburn zich niet houdt aan de normen van de laag waarin hij zich bevindt. Het kan niet anders of hij zal daar als een onmogelijke figuur worden beschouwd.

Het is dan ook volstrekt logisch dat een meisje als Lizzie Hexam hem voor geen cent vertrouwde. Wat hij deed, deed geen enkele respectabele man uit die laag.

Door deze contacten kan het ook niet anders of voor Eugene zal, als hij hiermee doorgaat, geen goede partij voor een huwelijk gevonden kunnen worden. Wat zouden de mensen wel niet van hem denken?

Sociale contacten van Wrayburn

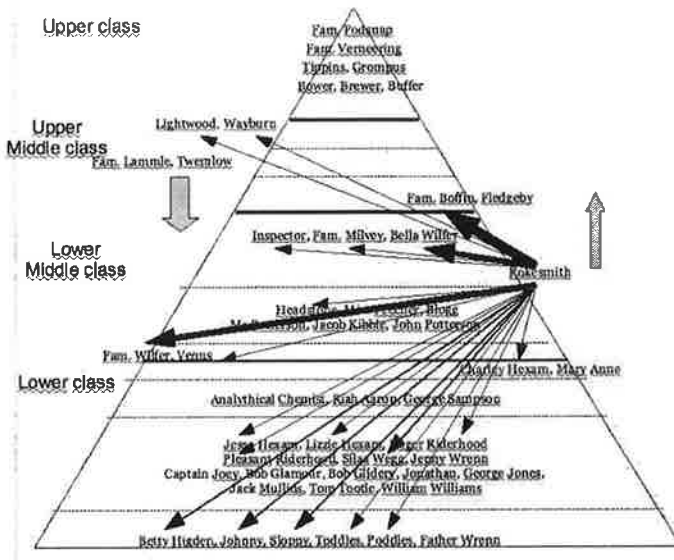
Nog even terzijde:

Dat Headstone zich verschrikkelijk opwindt over de wijze waarop hij door Wrayburn wordt behandeld valt maar al te goed te begrijpen. Ten kostte van veel inspanning heeft hij zich een positie in de lower middle class weten te verwerven. Hij weet maar al te goed dat de barrière van lower middle class naar upper middle class voor hem onoverkomelijk is.

En nu wordt hij door een lichtgewicht als Wrayburn, die het gedrag vertoont dat moet leiden tot dat van een sociale mislukkeling, als oud vuil behandeld. Om nog maar niet te spreken van de volstrekt ongepaste avances die juist dit type richt tot de vrouw die hij tot de zijne wilt maken. Nog even en zelfs hij kan zich met goed fatsoen niet meer met haar in het openbaar vertonen. Het is heel goed dat Charley dit gevaar ook onderkent en zijn zus daar eens stevig over onderhoudt.

De sociale contacten van Rokesmith zijn te zien in het diagram op de volgende pagina.

Dat Rokesmith veel contact heeft met de Buffins is logisch gezien zijn positie als zijn secretaris, maar er is meer aan de hand. Als middle-class-buitenstaander opereert hij grotendeels binnen de regels van die stand. Zijn contacten met de outcast van de lower class zijn puur functioneel. Het zwaartepunt ligt binnen de bandbreedte die acceptabel was voor iemand uit van zijn positie. De conclusie kan niet anders luiden, dan dat hij een betere (gespeelde) representant van zijn klasse was dan Wrayburn.

De twee heldinnen.

Bella Wilfer en Lizzie Hexam hadden onder normale omstandigheden geen enkele kans gehad om zich uit hun laag te verheffen. Bella Wilfer is in het begin alleen maar kwaad dat ze arm is. De lower class dreigt haar te verzwelgen. Alleen dankzij een huwelijk met de haar onbekende John Harmon maakt zij kans om de upper middle class te bereiken. Zij moet dan wel alle gevoelens overboord zetten. Helaas verdrinkt de man, daar is iedereen in dit gedeelte van de roman nog van overtuigd. De volgende kans wordt haar geboden door de Buffins, maar daar dreigt de secretaris Rokesmith weer roet in het eten te gooien. Zij wil hem (nog) niet omdat hij geen geld heeft.

Voor Lizzie ligt de zaak iets anders. Zij ziet in dat haar kansen nihil zijn. Als dochter van een ongeletterde Thames-jutter levend in een krot aan de modderige oever van die rivier zet zij alles in voor een carrière voor haar broer als onderwijzer. Als Wrayburn dan contact met haar zoekt doorziet zij onmiddellijk het gevaar dat er dreigt. Hoe laag ze al op de maatschappelijke ladder staat, als zij ingaat op Eugene praatjes dreigt ze haar goede naam ook nog kwijt te raken. De bodem van de samenleving komt dan in zicht.

Om de zaak ten goede te keren heeft Dickens voor beide heldinnen een wonder in petto. En zoals dat in de Victoriaanse tijd hoort, zal een man dit wonder verrichten. Lizzie dankt dit aan een onbesuisde handeling van schoolmeester Headstone. Zijn moordaanslag op Wrayburn zorgt bij bij Eugene en Lizzie voor het noodzakelijke inzicht om het samen te gaan proberen.

Voor Bella is dat het mirakel van de gedaante-verwisseling van haar man. Zij had zich al verzoend met de gedachte dat ze niet echt rijk zou worden, maar wel gelukkig en dan blijkt dat dankzij een misdadig plan van Silas Wegg om Buffin te chanteren met het opgegraven testament, alles toch nog op zijn pootjes terecht komt. Ze komt in de upper middle class.

Tot slot.

Op de vraag of Charles Dickens er in *Our Mutual Friend* is geslaagd om een juiste weergave van de Victoriaanse samenleving weer te geven dan luidt het antwoord: Ja en Nee.

Met de plaatsing van de diverse personages is niets aan de hand. Met de wijze waarop zijn hoofdpersonen handelen echter wel.

Eugene Wrayburn is en blijft een outcast. Zijn optreden voor hij het met Lizzie aanlegde maakte hem voor zijn eigen kring onacceptabel. Nadat hij met Lizzie een verbintenis aangaat wordt dat er vast niet beter op. Met enig geluk is lower-middle-class het hoogst haalbare. Gelukkig is haar vader dan al dood zodat zijn aanwezigheid die geen smet meer op haar positie kan werpen. Hoe vader Wrayburn met hun mislukte zoon door het leven moeten gaan is echter een ander verhaal. Misschien krijgt hij nog eenmalige toelage om hem van de deur te houden. Hun schoondochter zullen ze vast en zeker niet in hun huis willen ontvangen.

En dan is er nog een punt waar George Gissing¹⁰ ons terecht opmerkzaam op maakt: Lizzie Hexam mag dan qua optreden en verschijning een lower class girl zijn. Zij is dat absoluut niet in haar taalgebruik. Heeft Dickens dat bewust genegeerd of vond hij eenvoudig dat zijn lezers dat niet wilden hebben of had hij er een speciale bedoeling? Moest zij op het voetstuk van zijn overleden schoonzusje worden gezet? Daar is vast ook wel onderzoek naar gedaan. Wie neemt wat dat betreft de handschoen op?

Door mij geraadpleegde historische literatuur (zie voet noot 8):

Hobsbawm, Eric J. *The Age of Capital 1848 – 1875*, London 1975.

Laver, James; *The Age of Optimism*, London 1966.

Seaman, L.C.B.; *Victorian England*, London 1995.

Thomson, David; *England in the Nineteenth Century (1815 – 1914)*, nr 8 of The Pelican History of England, Harmondsworth 1962.

---

10 Gissing, George; *Charles Dickens, a Critical Study*, London 1898

“The Household Words & All the Year Round” project at

www.buckingham.ac.uk/djo/donate

www.djo.org.uk

1866 it was, said the Victorian actress Ellen Terry, "the thing that made me homesick for London". For 20 years, a tuppenny weekly magazine run and edited by Charles Dickens was eagerly awaited by a readership who, each Wednesday, were given not only colourful reportage of the events of the day but also drip-fed instalments of what later became the writer's most famous books. Modern academics hope the populist appeal of the journal – called *Household Words* when it began in 1850, then changed to *All the Year Round* in 1859 when Dickens dropped his publisher and went it alone – can be rekindled. Volunteers have been invited to help bring all 1,101 editions into the digital age, making them accessible to an audience as wide as the 300,000 Victorians who bought the periodical weekly.

"The excitement in the sixties over each new Dickens can be understood only by people who experienced it at that time," Terry wrote in her autobiography. "Boys used to sell [it] in the streets, and they were often pursued by an eager crowd, for all the world as if they were carrying news of the 'latest winner'." The bicentenary of the birth of Dickens is on 7 February 2012. The tiny team at the University of Buckingham hoped to have the journals online by then but, while the pages have been scanned, they now need to have the inevitable computer-made errors edited out – and for that only the human eye will do.

The sheer number of pages –30,000 – poses a problem when it comes to meeting the target date. So a call to the keyboard has gone out to all amateur copy editors with access to a computer.

"The machine-read transcripts all have to be corrected, but the cost would be substantial in these straitened times so we decided to open it up," said senior English lecturer at Buckingham, Dr John Drew. "But only 15% of the archive work was taken up, mostly by postgraduates and academics."

After having a letter published in the Guardian on Wednesday, more volunteers have come forward and almost 20% of the journals are now being edited.

In their day, these were phenomenally respected journals, carrying instalments of *Great Expectations*, *Hard Times*, *North and South* and *The Woman in White*, as well as poetry, investigative journalism, travel writing, popular science, history and political comment.

The three billion words contain both historical gems detailing the lives, the social problems and the politics of the Victorians, and a literary treasure trove of the works of Wilkie Collins, Elizabeth Barrett Browning, George Sala and Elizabeth Gaskell.

There was also unknown talent. "Wilkie Collins's brother Charlie wrote some extraordinarily vivid eyewitness accounts. He is an individual lost by history, although he married Dickens's daughter and wrote much of the magazine for the first 10 years," said Drew.

"Dickens started out as a parliamentary reporter, and the *Pickwick Papers* was originally a book of sartorial and amusing sketches. The fact he was writing his

'THE STORY OF OUR LIVES FROM YEAR TO YEAR.'—SHAKESPEARE.

ALL THE YEAR ROUND.

A WEEKLY JOURNAL.

CONDUCTED BY CHARLES DICKENS.

WITH WHICH IS INCORPORATED HOUSEHOLD WORDS.

No. 13.]

SATURDAY, JULY 23, 1859.

[PRICE 2d.]

A TALE OF TWO CITIES.

In Three Books.

BY CHARLES DICKENS.

BOOK THE SECOND. THE GOLDEN THREAD.

CHAPTER XIV. THE HONEST TRADESMAN.

To the eyes of Mr. Jeremiah Cruncher, sitting on his stool in Fleet-street with his grisly urchin beside him, a vast number and variety of objects in movement were every day presented. Who could sit upon anything in Fleet-street during the busy hours of the day, and not be dazed and deafened by two immense processions, one ever tending westward with the sun, the other ever tending eastward from the sun, both ever tending to the plains beyond the range of red and purple where the sun goes down!

With his straw in his mouth, Mr. Cruncher sat watching the two streams, like the heathen rustic who has for several centuries been on duty watching our stream—saying that Jerry had no expectation of their ever running dry. Nor would it have been an expectation of a hopeful kind, since a small part of his income was derived from the pilage of timid women (mostly of a full habit and past the middle term of life) from Telson's side of the tides to the opposite shore. Brief as such companionship was in every separate instance, Mr. Cruncher never failed to become so interested in the lady as to express a strong desire to have the honour of drinking her very good health. And it was from the gifts bestowed upon him towards the execution of this benevolent purpose, that he recruited his finances, as just now observed.

Time was, when a poet sat upon a stool in a public place, and mused in the sight of men. Mr. Cruncher, sitting on a stool in a public place but not being a poet, mused as little as possible, and looked about him.

It fell out that he was thus engaged in a season when crowds were few, and belated women few, and when his affairs in general were so unprosperous as to awaken a strong suspicion in his breast that Mrs. Cruncher must have been "flopping" in some pointed manner, when an unusual concourse pouring down Fleet-street westward attracted his attention. Looking that way, Mr. Cruncher made out that some kind of

funeral was coming along, and that there was popular objection to this funeral, which engendered uproar.

"Young Jerry," said Mr. Cruncher, turning to his offspring, "it's a buryin'!"

"Hooscar, father!" cried Young Jerry.

The young gentleman uttered this exultant sound with mysterious significance. The elder gentleman took the cry so ill, that he watched his opportunity, and smote the young gentleman on the ear.

"What dy'e mean? What are you hooscar-ing at? What do you want to conway to your own father, you young Rip? This boy is a getting too many for me!" said Mr. Cruncher, surveying him. "Him and his hooscars! Don't let me hear no more of you, or you shall feel some more of me. Dy'e hear?"

"I warn't doing no harm," Young Jerry protested, rubbing his cheek.

"Drop it thou," said Mr. Cruncher; "I won't have none of your no harms. Get a top of that there seat, and look at the crowd."

His son obeyed, and the crowd approached; they were howling and hissing round a dingy hearse and dingy mourning coach, in which mourning coach there was only one mourner, dressed in the dingy trappings that were considered essential to the dignity of the position. The position appeared by no means to please him, however, with an increasing rabble surrounding the coach, deriding him, making grimaces at him, and incessantly groaning and calling out: "Yah! Spies! Tst! Yah! Spies!" with many compliments too numerous and forcible to repeat.

Funerals had at all times a remarkable attraction for Mr. Cruncher; he always picked up his senses, and became excited, when a funeral passed Telson's. Naturally, therefore, a funeral with this uncommon attendance excited him greatly, and he asked of the first man who ran against him:

"What is it, brother? What's it about?"

"I don't know," said the man. "Spies! Yah! Tst! Spies!"

He asked another man. "Who is it?"

"I don't know," returned the man: clapping his hands to his mouth nevertheless, and vociferating in a surprising heat and with the greatest ardour, "Spies! Yah! Tst, tst! Spies!"

At length, a person better informed on the merits of the case, tumbled against him, and

fiction for a weekly magazine audience is one of the reasons Dickens has survived into modern times. It is very visual work, full of imagery that translated into TV and cinema in a way that Thackeray, say, never could."

But Dickens also pursued stories other newspapers wouldn't touch – not just the conditions in mills and factories and, one of his favourite themes, prisons, but also foreign stories. He commissioned Thomas Trollope, brother of Anthony, to provide extensive coverage of the massacres of the second Italian war of independence (April-July 1859) against the Austrian empire even as Britain sat, hamstrung by royal family loyalties, on the sidelines. Its graphic accounts contradicted much contemporaneous, politely neutral coverage. "I was editing those dispatches when on the news was the debate about going into Libya and it was so interesting to have the historical context," said Drew.

One of his own favourite passages is a less dramatic event, however. "It is a vigorous report that, while remaining completely unpatronising, nevertheless makes deeply uncomfortable reading. It says as much about our current values and attitudes as it does about Victorian love of eccentricity and the [so-called] grotesque," noted Drew.

Under the headline Pursuit of Cricket Under Difficulties, Dickens wrote: "I know that we English are an angular and eccentric people – a people that the great flat-iron of civilisation will take a long time smoothing all the puckers and wrinkles out of – but I was scarcely prepared for the following announcement that I saw the other day in a tobacconist's window near the Elephant and Castle: On Saturday, A Cricket Match will be played at the Rosemary Branch, Peckham Rye, between Eleven One-armed Men and Eleven One-legged Men.

"Well, I have heard of eccentric things in my time,' thought I, 'but I think this beats them all. I know we are a robust muscular people, who require vigorous exercise, so that we would rather be fighting than doing nothing' ... Such were my patriotic thoughts when I trudged down the Old Kent Road... and made my devious way to Peckham. Under swinging golden hams, golden gridirons, swaying concertinas (marked at a very low figure), past bundles of rusty fire-irons, dirty rolls of carpets, and corpulent, dusty feather-beds, past deserted-looking horse-troughs and suburban-looking inns, I took my pilgrim way to the not very blooming Rye of Peckham.

"The one-legged men were pretty well with the bat, but they were rather beaten when it came to fielding. There was a horrible Hogarthian fun about the way they stumped, trotted, and jolted after the ball. A converging rank of crutches and wooden legs tore down upon the ball from all sides while the one-armed men, wagging their hooks and stumps, rushed madly from wicket to wicket, fast for a 'oner', faster for 'a twoer'. A lean, droll, rather drunk fellow, in white trousers, was the wit of the one-leg party. 'Peggy' evidently rejoiced in the fact that he was the lamest man in the field, one leg being stiff from the hip downwards."

Dickens did not treat the game so much as a matter of science as an affair of pure fun.

To discover your own Victorian gems go to www.djo.org.uk, where you can register to edit an edition of your choice (no Dickens knowledge necessary), or help the project at www.buckingham.ac.uk/djo/donate.

'THE INVISIBLE WOMAN' by Clair Tomalin¹

HET VERHAAL VAN NELLY TERNAN EN CHARLES DICKENS

Liesbeth van Aalst

Menigeen die dit boek onder ogen krijgt, zal het gebruikelijke mengsel van roddel en achterklap, leugens en verdraaiingen verwachten aan te treffen. Immers, de kans dat tijdens het transport van een Britse grijsaard naar het Ouden van Dagen Huis, de onweerlegbare feiten nog op zijn zolder worden gevonden, wordt met het uur kleiner.

Deze bedroevende constatering geldt uiteraard ook voor Tomalin, maar door haar ijverige spuurwerk naar vooral de persoon van Ellen (Nelly) Ternan, ontstaat een totaal ander beeld van de relatie. Weliswaar een beeld, dat ook de nodige onzekerheden en vragen in zich heeft, maar dat een zeer boeiende theorie oplevert, die, psychologisch gezien, een stuk aannemelijker overkomt dan de onzin die - voortvloeiend uit de angst, de Meester te beschadigen - de boventoon heeft gevoerd sinds zijn dood.

Uit de beschrijving van het negentiende-eeuwse Engelse theatercircuit waar de beide hoofdpersonen een sterke binding mee hadden, verrijst een wereld, die op belangrijke punten afwijkt van de Victoriaanse die wij kennen; een 'zigeunerachtige' wereld waar acteurs door het land trokken met hun families, zoekend naar - slechtbetaald- werk, elke generatie vanaf de geboorte voorbereid op hun artistieke toekomst; babies werden vaak tijdens het optreden van de moeder in haar armen gehouden en de loopbaan op het toneel begon, zodra lopen en praten zich ontwikkelden.. In deze gemeenschap speelden de vrouwen een verrassend moderne rol: zij stelden zich sterk onafhankelijk op van hun mannelijke collega's; zij onderhandelden over hun loon en stelden voorwaarden. Aan onwettige kinderen werd over het algemeen niet zwaar getild en het kwam voor, dat een lastige echtgenoot werd vervangen door een minnaar.

In dit milieu werd Nelly geboren als jongste van 3 dochters en hier ontmoette zij Charles Dickens op achttienjarige leeftijd, een tenger meisje met goudblond haar. Een middelmatige actrice die werkte in de traditie van haar moeder, grootmoeder en overgrootmoeder. Het was een leven van armoede en ontbering; elke dag grote afstanden te voet van logement of huurkamertje naar werk en terug, langs onveilige wegen.

Ook de liefde van Dickens voor het theater was – hoewel niet voortkomend uit dezelfde achtergrond – al vroeg aanwezig; als peuter werd hij in een pub op de tafel gehesen om zijn zang- en declamatie talenten te tonen. Als volwassene trad hij op in vele producties door heel Groot Brittannië en de lezingen uit eigen werk in zijn laatste jaren, waren acteerprestaties zonder weerga. Maar was zijn ontmoeting met Nelly, achter de schermen van een theater, een puur artistieke? Dit valt sterk te betwijfelen. Het jaar was 1857 en voor Dickens was de tijd rijp voor romantiek. Het

dieptepunt van zijn afkeer van Catherine was bereikt; zij sloepen apart en een jaar later zou hij voorgoed met haar breken.

Nelly's bewondering voor Dickens was die van een jong, onervaren meisje: absoluut en idealiserend. Zoals zijn dochter Kate opmerkte: *'...who could blame her...he had the world at his feet. She was a young girl of eighteen, elated and proud to be noticed by him'*.

Tomalin kijkt echter verder dan dit typische pubergedrag: Nelly was zeer ambitieus, had door haar harde jeugd een onafhankelijke geest en – vanuit haar hoge intelligentie – een grote leergierigheid naar een breed scala van onderwerpen. Zij was taalkundig bijzonder begaafd, was een serieus lezer van historische en filosofische werken, schreef poëzie en hield van muziek. Haar conversatie wordt erudiet en geestig genoemd en haar interesse in typisch vrouwelijke bezigheden nihil. Deze combinatie van eigenschappen werd uiteraard niet geapprecieerd door de meeste van haar tijdgenoten. Haar karakter had overeenkomsten met dat van Dickens: zij was dominant, tomeloos energiek en een furie als zij haar zin niet kreeg. Ook haar beide zusters Fanny en Maria waren slimme, rebelse vrouwen. Maria verliet haar toegewijde maar saaie echtgenoot voor een carrière als journaliste, waarbij haar werk in de Arabische wereld regelmatig tot ruige en gevaarlijke situaties leidde. Fanny, de oudste, zette zich in voor werkende vrouwen en schreef succesvolle romans.²

Het feit, dat de relatie tussen Dickens en Ternan generaties lang de levens van beide families heeft verkrampd en verziekt, is zó tragisch dat het bijna lachwekkend wordt, als men het zich vanuit onze tijdgeest realiseert; gebaseerd op de aan/afwezigheid van sexualiteit, een basaal instinct zoals eten en drinken en vluchten voor gevaar, een instinct dat aanwezig is in de meest laagstaande mens.. Maar, in de negentiende-eeuw, leidde de associatie van enerzijds seks met echtelijke liefde/voortplanting en anderzijds, geheel los daarvan, seks als genotmiddel, gezocht bij minnaressen en prostituees tot een tweespalt, gedoemd tot het ongelukkig maken van ontelbare mensen. Het christelijke taboe op seks buiten en vóór het huwelijk en het resulterende schuldgevoel, in de, vooral vrouwelijke, middenklasse, konden het leven tot een hel maken. In het geval van de geboorte van het onwettige kind - volgens de kerk óók doordrenkt van de zonde, door de ouders begaan, werd de misère nog versterkt; als bij voorbaat uitgestoten hadden zij, mits gedreven door wilskracht en een dosis geluk een minimale kans op een menswaardig bestaan.

Hoewel men Dickens absoluut een verwijt kan maken over de ongevoelige, brute wijze waarop hij zich van Catherine ontdoed, wordt toch zijn gedrag wat begrijpelijker, als men naar zijn positie kijkt: een wereldwijd bijna goddelijk imago van integriteit en voorbeeld voor miljoenen van echtelijk geluk en christelijke naastenliefde. Elke aantasting van dit beeld, kon hem tot een paria maken voor wie vergeving ondenkbaar was. Zijn 'ungentleman-like' gedrag naar vrouw en kinderen, domme acties als brieven naar de Times en het verbreken van levenslange vriendschappen bij het minste teken van solidariteit met Catherine, dit alles werd veroorzaakt door zijn hysterische angst, alles te verliezen waarvoor hij had gewerkt en terug te vallen in de bittere armoede en vernedering van zijn jeugd.

Hoewel Dickens ongetwijfeld veel van Nelly hield- het ontbrak haar niet aan comfortabele behuizing, dure cadeaus en huishoudgeld en een testament, waarin zij

royaler werd bedeed dan Catherine- waren zij geen gelukkig paar. Dickens sprak tot vlak voor zijn dood over het 'ondefiniceerbare geluk' dat hij nooit had gevonden en Nelly zat voor de rest van haar lange leven gevangen in een schuldig geheim, waarvan zelfs haar geliefde man en kinderen niet wisten.

Haar bekentenis aan dominee Benham, vele jaren na Dickens' dood, dat zij de intimiteit met Dickens verafschuwde: 'I loathed his attentions', kan men op twee manieren opvatten: als de verwachte reactie van een respectabele vrouw op sexualiteit of als de waarheid, in welk laatste geval dit niet bijdraagt aan het beeld van een gelukkige relatie. Hij, niet in staat, de volledige overgave van zijn minnares te bewerkstelligen en zij -dertig jaar jonger- die hem zag als een vaderfiguur met wie zij, in bewondering voor zijn genie en charme, een platonische vriendschap wilde. In openheid, zonder schaamte.

Hoe het echt is geweest, zal iemand ooit weten, maar 'The invisible woman' geeft ons een boeiend en objectief beeld van het Victoriaanse Engeland en twee van haar meest beroddelde onderdanen.

¹ uitgave Penguin ISBN 3579108642 ©1991

² Alfred Austin spreekt als volgt over Fanny Ternan: 'although thoroughly feminine in every respect, she had an *almost masculine mind* in the sphere of serious intellectual deliberation'. (cursief van van Aalst) .

Noot van de redactie±

Ter illustratie hoe Dickens dacht over Fanny Ternan, vanaf oktober 1866 de vrouw van Thomas Adolphus Trollope, de broer van de bekende schrijver Anthony Trollope, is een brief opgenomen uit The Letters of Charles Dickens, Pilgrim Edition, met alle voetnoten. Dickens schreef deze brief aan Frances Elliot, de vrouw van de Gilbert Elliot, Dean van Bristol

To MRS ELLIOT, 4 JULY [1867] Letters of Charles Dickens Volume 11, pagina 389; Date: misdated 1866 by CD: T. A. Trollope did not marry Frances Ternan until 29 Oct 66. GAD'S HILL PLACE, | HIGHAM BY ROCHESTER, KENT. Thursday Fourth July, 1866. To MRS ELLIOT, 4 JULY [1867]

GAD'S HILL PLACE, | HIGHAM BY ROCHESTER, KENT.
Thursday Fourth July, 1866.

My Dear F.

I am really troubled by the receipt of your tidings of the Dean. Don't even think rashly of the matter. It will assume a softer aspect in a little while. Don't think of it so as to give it, in your own eyes, any one fixed color.†1 You see you must allow something for her being his daughter, just as you claim something for your own daughters.†2 The "magic circle"†3 consists of but one member.†4-I don't in the least care for Mrs. T. †5 except that her share in the story†6 is (as far as I am concerned) a remembrance impossible to swallow. Therefore, and for the magic†7 sake, I scrupulously try to do her justice, and not to see her -- out of my path -- with a jaundiced vision. I feel your affectionate letter truly and deeply, but it would be inexpressibly painful to N†7 to think that you knew the history. She has no suspicion that your assertion of your friend†8 against the opposite powers,†9 ever brought you to the knowledge of it. She would not believe that you could see her

with my eyes, or know her with my mind. Such a presentation is impossible. It would distress her for the rest of her life. I thank you none the less, but it is quite out of the question. If she could bear that, she could not have the pride and self reliance which (mingled with the gentlest nature) has borne her, alone, through so much. If I decide to go to America, it will not be within my means to form a†10 determination until the middle or latter end of September. I am going to send Mr. Dolby out, early next month, and he will come back to me with his report before I arrive at a conclusion. Whensoever you can come here, I shall be heartily pleased to fix a time with you. Of course you will be very strictly on your guard, if you see Tom Trollope -- or his wife -- or both -- to make no reference to me which either can piece into any thing. She is infinitely sharper than the Serpent's Tooth.†11 Mind that.

Ever affectionately

CD.

†1 For the marriage difficulties between them, see next vol.

†2 Gilbert Elliot had two daughters by his first marriage and his wife four by her's.

†3 Clearly the Ternan family.

†4 Obviously, Ellen.

†5 Mrs Thomas Adolphus Trollope, (c.q Fanny Ternan, redactie).

†6 Katharine Longley argues persuasively that this could be the rumour (true, in fact) that all three Ternan sisters had been child-actresses: something none of them wished to be known (unpublished typescript). It could have been fed, she suggests, by speculations as to the identity of the authoress of *Mabel's Progress*, Fanny Trollope's second anonymous serial for AYR: the first chapter of the second Book, published 16 May 67, made it clear that the "Progress" was to be upon the stage.

†7 Ellen (Nelly) Ternan.

†7 Ellen (Nelly) Ternan.

†8 Probably T. A. Trollope.

†9 Perhaps objectors to Trollope's marriage, on the grounds that he was marrying a former child-actress: see 2 Nov 66.

†10 "a" written over "the".

†11 *King Lear*, I, iv, 288. Last paragraph of letter suggests fears of the Trollopes's objections to CD's liaison with Ellen; even more, perhaps, to their disapproval of the possibility of Ellen's accompanying CD to America.

Dickens kende de Trollope familie redelijk goed. In een brief aan de moeder van de Trollope's van 20 september 1858 schrijft hij het volgende:

"Miss Fanny Ternan (I mean that strange-looking word for Ternan) is a professional young lady of great accomplishments and the highest character, who purposes establishing herself in some very respectable family in Florence, probably for a year, that she may complete her musical education under some eminent master there. She travels to Florence accompanied by her Mama; but Mrs. Ternan will return to England when she has settled her daughter to their mutual satisfaction, and will leave her to pursue her studies alone. In this young lady and in her family, I have the warmest interest."

Claire Tomalin

From Wikipedia, the free encyclopedia

Claire Tomalin (née Delavenay, 20 June 1933) is an English biographer and journalist. She was educated at Newnham College, Cambridge. She was literary editor of the *New Statesman* and of the *Sunday Times*, and has written several noted biographies. Her work has been recognised with the award of the 1990 James Tait Black Memorial Prize and the 1991 Hawthornden Prize for *The Invisible Woman: The Story of Nelly Ternan and Charles Dickens*. Her biography of Samuel Pepys won the Whitbread Book Award in 2002, the Rose Mary Crawshay Prize in 2003, the Latham Prize of the Samuel Pepys Club in 2003, and was shortlisted for the Samuel Johnson Prize in 2003.

Claire Tomalin is Vice-President of the Royal Society of Literature and of the English PEN (International PEN).

Selected works

Thomas Hardy: The Time-Torn Man, 2007, ISBN 978-1594201189

Samuel Pepys: The Unequalled Self, (New York, Alfred A. Knopf, 2002), ISBN 0-670-88568-1 or ISBN 0-14-028234-3

Jane Austen: A Life, 2000, ISBN 0-14-029690-5

Several Strangers; writing from three decades, 1999, Viking, London.

Katherine Mansfield: A Secret Life, (London, Viking, 1987)1998, ISBN 0-14-011715-6

Mrs. Jordan's Profession: The Story of a Great Actress and a Future King, 1995, ISBN 0-14-015923-1

Shelley and His World, 1992, ISBN 978-0140171525

The Invisible Woman: The Story of Nelly Ternan and Charles Dickens, (New York, Knopf, 1991), ISBN 0-14-012136-

The Life and Death of Mary Wollstonecraft (London, Weidenfeld & Nicolsen, 1974), 1992, ISBN 0-14-016761-7

From The Times

August 4, 2009

Biographer Claire Tomalin to chronicle the life of Charles Dickens

Helen Nugent

An award-winning author who has written ground-breaking biographies of Jane Austen, Thomas Hardy and Samuel Pepys is turning her attention to another literary giant: Charles Dickens. Scholars said yesterday that Claire Tomalin was “the ideal person” to chronicle the novelist’s life. She is already revered by Dickens enthusiasts for her 1990 account of his relationship with the young actress Ellen Ternan, for which she won the James Tait Black Memorial Prize.

“I have every expectation that Claire’s biography will be a very substantial and interesting work,” said Paul Schlicke, former president of the International Dickens Fellowship and the Dickens Society of America. “She is known to be a major

biographer. The book is certain to be well written, well researched and accurate. It will be most welcome.”

Tomalin, having made her name with biographies about pioneering women such as Mary Wollstonecraft, the intellectual, and the writer Katherine Mansfield, secured her reputation as a great biographer with books about men. Her biography of the 17th-century diarist Samuel Pepys won the Samuel Pepys Award and the 2002 Whitbread Book of the Year — beating her husband, Michael Frayn, whose novel *Spies* was up for the same award. Her 2006 book *Thomas Hardy: The Time-Torn Man* was shortlisted for the British Book Awards Biography of the Year.

Lord Hattersley, who appeared in *Charles Dickens's England*, a recent film documentary, said: “I think Claire Tomalin is the ideal person [to write Dickens's biography]. This is very welcome.”

John Bowen, a prolific writer on Dickens, former president of the Dickens Society and professor of 19th-century literature at York University, explained the novelist's enduring fascination. He said: “Dickens transforms things that reach deeply into the popular imagination. And as an individual his was an extraordinary life which was full of secrets.

“From the secret of his father's imprisonment to the secret of his relationship with Ellen Ternan, Charles Dickens is a colossus bestriding the 19th century.”

Dickens's story took him from humble beginnings in Portsmouth to a burial at Westminster Abbey in 1870. He began his career as a journalist and went on to write numerous novels and travel books, edit weekly periodicals and administer charitable organisations. His greatest works, including *David Copperfield*, *Great Expectations* and *Oliver Twist*, are taught in schools and universities across the world.

The last major biography was produced nearly 20 years ago by Peter Ackroyd. Another, *Charles Dickens: A Life Defined by Writing*, by Michael Slater, will go on the shelves next month. Tomalin's account is expected to be published in 2011.

Slater said: “I have been obsessed with Dickens since I read *Oliver Twist* at the age of 11. In the late 90s I edited four volumes of Dickens's journalism and that got me fascinated about how much else Dickens wrote besides the novels. Dickens called himself the inimitable and he certainly is the inexhaustible.”

Asked how he felt about another Dickens biography coming so soon after his own, Slater said: “As T.S. Eliot said about Shakespeare, for someone as great a genius as that you can never say the last word.”

Claire Tomalin: *Charles Dickens: A Life*

The tumultuous life of England's greatest novelist, beautifully rendered by unparalleled literary biographer Claire Tomalin.

When Charles Dickens died in 1870, *The Times* of London successfully campaigned for his burial in Westminster Abbey, the final resting place of England's kings and heroes. Thousands flocked to mourn the best recognized and loved man of nineteenth-century England. His books had made them laugh, shown them the squalor and greed of English life, and also the power of personal virtue and the strength of ordinary people. In his last years Dickens drew adoring crowds to his public appearances, had met presidents and princes, and had amassed a fortune.

Like a hero from his novels, Dickens trod a hard path to greatness. Born into a modest middle-class family, his young life was overturned when his profligate father was sent to debtors' prison and Dickens was forced into harsh and humiliating factory work. Yet through these early setbacks he developed his remarkable eye for all that was absurd, tragic, and redemptive in London life. He set out to succeed, and with extraordinary speed and energy made himself into the greatest English novelist of the century.

Years later Dickens's daughter wrote to the author George Bernard Shaw, "If you could make the public understand that my father was not a joyous, jocose gentleman walking about the world with a plum pudding and a bowl of punch, you would greatly oblige me." Seen as the public champion of household harmony, Dickens tore his own life apart, betraying, deceiving, and breaking with friends and family while he pursued an obsessive love affair.

Charles Dickens: A Life gives full measure to Dickens's heroic stature-his huge virtues both as a writer and as a human being- while observing his failings in both respects with an unblinking eye. Renowned literary biographer Claire Tomalin crafts a story worthy of Dickens's own pen, a comedy that turns to tragedy as the very qualities that made him great-his indomitable energy, boldness, imagination, and showmanship-finally destroyed him. The man who emerges is one of extraordinary contradictions, whose vices and virtues were intertwined as surely as his life and his art.

Hardcover, 496 pages

Expected publication: October 27th 2011 by The Penguin Press (first published October 6th 2011)

www.goodreads.com

The Origin of the Boat-House in *David Copperfield*: The Corvy.

Ton Vroom

Introduction.

In the frontispiece of *David Copperfield* we are looking at Little Em'ly in front of a boat-house: a boat turned over with the keel as roof, see the picture on next page.

Of course, the frontispiece is one of the last made etchings of the series of 40 etchings of *David Copperfield*. The last instalment, nr 19/20, was always a double instalment with four etchings and the frontispiece was always one of them. The first time we see a picture of the boat-house is the illustration when David Copperfield is introduced to the Peggotty family. The walls are depicted as curved and the ceiling is formed by a large beam.

The first time the story takes us to the boat-house it doesn't tell us anything about the strong beams in the ceiling and the curved walls. However, Phiz shows these in

DAVID COPPERFIELD

BY

CHARLES DICKENS

LONDON

CHARLES HADLEY & CO. 153, FLEET STREET

Frontispiece from David Copperfield 1850

I am hospitably received by Mr. Peggotty

Mrs. Gummidge casts a damp on our departure

his illustration of the first meeting between David and the Peggotty family. Importantly, there is no description in the text that the boat-house is a boat turned

upside down! So why did Phiz draw the Peggotty's boat-house as he did? There is no known letter from Dickens to Phiz instructing him to do so. There is no evidence that Dickens did not agree with the illustration.

The next time we are looking at the upside down boat is the illustration of when David is taking leave of the Peggotty family.

We know he would have criticized Phiz for not representing the scene as he himself had imagined it at the time of writing. For example, Dickens was not content with the first sketch for the illustration for *Dombey & Son* (1846) where Little Paul is sitting in the chair next to Mrs. Pipchin. Dickens, who at that time lived in Lausanne, wrote to Forster about the changes he wished Phiz to make¹:

To JOHN FORSTER, [?NOVEMBER-DECEMBER 1846]

Extract in F, VI, ii, 478. Date: on receiving *Dombey* No. 111 (probably an advance copy), published 30 Nov.

I am really distressed by the illustration of Mrs. Pipchin and Paul. It is so frightfully and wildly wide of the mark. Good Heaven! in the commonest and most literal construction of the text, it is all wrong. She is described as an old lady, and Paul's "miniature arm-chair" is mentioned more than once. He ought to be sitting in a little arm-chair down in a corner of the fireplace, staring up at her. I can't say what pain and vexation it is to be so utterly misrepresented. I would cheerfully have given a hundred pounds to have kept this illustration out of the book. He never could have got that idea of Mrs. Pipchin if he had attended to the text. Indeed I think he does better without the text; for then the notion is made easy to him in short description, and he can't help taking it in.

And of course there is a fourth depiction of the boat-house: the illustration of Steerforth and David looking at the Peggotty family. This illustration, like the first one, is of the interior of the boat-house.

There is also the blue-green wrapper, which was designed by Phiz before the monthly instalments in the blue-green wrapper were for sale. Nothing on the wrapper indicates a boat or an upside down boat.

The Dickens Magazine (2010)

In the *Dickens Magazine*, Series 6 Issue 1, February 2010, is a paper by Philip Allingham: The Great Yarmouth boat-house controversy. Allingham offers a number of reasons why the picture is as it is, but to be clear, most of the possibilities are post-factum as stated in the quotation from the paper mentioned:

"Despite local traditions reflected years later in such illustrations as 'The Old Boat-House at Yarmouth' (*The Graphic*, 1 November 1879), there is no evidence that the writer actually *saw* such a boat-house when in company with John Leech and mark Lemon he visited Yarmouth on 9 January 1849; even the most meticulous of biographers, Peter Ackroyd, can only speculate as to Dickens's experience on the shore at dusk: "it is possible that he also saw the Yarmouth boathouse an odd structure with its roof made from the bottom of the boat", Ackroyd 1990."

Phiz The Man Who Draw Dickens (2004)

In this book Valerie Browne Lester states on page 147 that sometimes Phiz had the upper hand in making the decision on which scene would become the illustration:

“This image (the frontispiece of David Copperfield)) is a reminder that Phiz occasionally had the upper hand. Contrary to Dickens’ description of a beached but upright boat, Phiz overturned the boat-that-became-a-house in the service of artistic composition.”

So, could it be that Phiz was the inventor of the upside down boat-house? Let us accept this supposition.

The Working Notes(1987)

From the writing of *The Old Curiosity Shop* onwards, Dickens made notes about the stories, the plots and the persons in his novels. The Notes were part of the legacy from Dickens to Forster, who donated them to the Victoria & Albert Museum. In the amazing book of Harry Stone *Dickens’ Working Notes for his Novels*ⁱⁱ we are able to follow the proces of writing from start to finish, from chapter to chapter. On pages 142 and 143 we can read the remarks, on page 142 in the handwriting of Dickens and on page 143 transcribed : ‘p/e/g/g/ stranded boat’. A stranded boat has his keel where it belongs: the bottom.

Phiz and Dickens (1913ⁱⁱⁱ)

Phiz and Dickens is the title of a book by Edgar Browne (1842-1917), the eldest son of Hablot Knight Browne ‘Phiz’. In this book he tells us of his memories of the writers and their books for which Phiz made the illustrations. In the chapter Phiz the Illustrator, on page 277, Edgar Browne tells us:

“Some little controversy has taken place whether the boat was popped up on its keel or turned right over. As it is represented in the latter position, and as Dickens was exceedingly particular at this time about the facts of his illustrations being correct, we may take it for granted it was so.”

Hammerton^{iv} in The Dickens Picture Book states (1910)

In this book Mr Hammerton states on page 339 the following quotation:

“The late Mr. Kitton points out, in *his Dickens and his Illustrators*, the curious fact that Phiz should have drawn the residence of the Peggotty’s as he has done. Dickens never mentions that the boat is inverted, and the text might even lead to the supposition that it stood upright on its keel, being left "high and dry" as though washed ashore. On the Denes at Yarmouth, however, in recent years might have been seen an inverted boat that had been converted into a snug dwelling-place, and this, Kitton fancies, may have given rise to the idea of the reality of the drawing by Phiz. But we 'may reasonably suppose that if Dickens had thought the inverted boat incompatible with his own notion of Mr. Peggotty's home, he would not have sanctioned the first plate in which it appears, and it is just possible that we have here a rare case in which Phiz, the least imaginative and inventive of famous illustrators, improved upon the text, for the pictorial value of the inverted boat will not be denied, and it is also the more

practical way of turning an old boat into a cosy home.”.

F.G.Kitton *Dickens and his Illustrators*' (1899/1972)

Next to all other illustrators of the novels of Dickens, Kitton describes in a paragraph, page 103, the strange contradictions of the Peggotty's boat house:

“It has been asserted that "Phiz" at this period sometimes grew careless, and that Dickens did not exercise that particular surveillance over the artist's work which he 'customarily bestowed upon it in the early days. For example, the novelist thus describes Peggotty's odd residence, an old boat drawn up on land and fashioned into a house:

"There was a delightful door cut in the side, and it was roofed in, and there were little windows in it." He never refers to it as an inverted boat, although it is so delineated by "Phiz," -indeed, the inference is that the vessel stood upon its keel, for elsewhere it is mentioned as being left "high and dry," as though it were a boat that had been washed ashore. If such was the novelist's concept ion, it seems strange and unaccountable that he should have accepted without a protest the artist's misrepresentation of Peggotty's home. Curiously enough, there might have been seen within recent years, on the open Denes at Yarmouth, an inverted boat similarly converted into a cosy residence, the existence of which apparently gives actuality to " Phiz's " drawing.”

In a certain way Kitton gives the responsibility for the inverted boat to Phiz.

F.G. Kitton *The Novels of Charles Dickens(1897)*

In this book^{vi} Kitton gives us the impression that Dickens actually *saw* a boat-house when he visited Yarmouth in 1848, see the quotation below of page 116. Kitton made his interpretation after reading a letter from Dickens to Cerjat. Nowhere in that letter from 29 December 1849 to M. Cerjat is something about a boat-house or such a kind of construction. Perhaps Kitton invented the idea of the origin of the boat-house in Yarmouth.

“When meditating the story (viz. *David Copperfield*) Dickens gathered some material for it in the Eastern Counties. It was at one time supposed, from the vividness of David Copperfield's earliest experiences, that the locality must have been familiar to the author's own boyhood, but, when writing to Mr. Forster on January 12th, 1849, he said that he had just visited Yarmouth for the first time,* which town he characterised as "the strangest place in the wide world," and thereupon decided to "try his hand" at it. The outcome of this resolution was that he made it the home of Little Em'ly, and it was on that occasion that the author actually saw the dwelling-house constructed from an old boat, which he has immortalized as the primitive, but cosy, residence of Mr. Peggotty. It stood, as described, on the open “Denes”at Yarmouth, between the sea and the town, whence could then be obtained an uninterrupted view of the German Ocean. Protests notwithstanding, this quaint structure was demolished in 1879 or 1880, and a modern villa stands on the site, having inscribed over the door the words “Peggotty's House”.

* In a letter addressed to M. Cerjat, dated December 29th, 1849 (see" The Letters of Charles Dickens," Vol. 1., p. 211), the novelist wrote, "I went down into that part of the

country" [viz., Norfolk and Suffolk] "on the 7th of January last year," *i.e.* 1848. This must be an oversight, as his letter to Mr. Forster distinctly proves."

The Life and Labour of Hablôt Knight Browne (1884)

In this book^{vii} David Croal Thompson gives an extensive description of the illustrations made by Phiz for *David Copperfield*. He discusses the plate 'Mrs Gummidge etc.' at length on page 131/135. However, there is no reference to the boat-house in his discussion, possible because he takes the turned-up boat for granted.

Thompson is also the first person to use the "A" in the name of Hablôt Knight Browne.

The Forgotten Victorian: Charles Lever 1806-1873

Lever was a prolific writer with more than 30 novels on his name. Many of his novels are illustrated by Phiz, one is illustrated by Cruikshank and his last novel *Lord Kilgobbin* (1872) by Luke Fildes. Lever lived in Brussels from 1837 to 1842. He earned his living as a general practitioner. In 1842 he hung his rod of Æsclepios

on the willows. Back in Dublin, from 1842 to 1845, he edited *The Dublin University Magazine*, after which he lived in Europe. He corresponded with Phiz about, for example, *The Confessions of Harry Lorrequer*^{viii}. Because Lever was a traveller who lived abroad most of his time he had to correspond with Phiz about the illustrations. The novels were published in monthly parts in a red/rose wrapper. Lever send his writings to his agent who was responsible for the letterpress. Phiz got a copy of the part and Phiz selected a scene for a plate. So most of the times Phiz had a free hand in the choice of the subject for the illustrations. It took Lever a lot of hard work to stay in time with his editors. Phiz had to read the letterpress and made his choice of that part of the text that suited most his abilities for a drawing or etching. In the eyes of Lever, Phiz made the mistake to give the face of Harry Lorrequer the same face as Nicholas Nickleby. Lever^{ix} wrote to his editor Mr. James M'Glashan 11 January 1839 to make Phiz alter the face.:

“The illustrations in No. 1 (of the first part of *Harry Lorrequer*, red.) are very good, but why is Lorrequer at the supper at Father Malachy’s made so like Nicholas Nickleby? That is unfortunate, and every one sees it at a glance. All plagiarisms in the book, I beg to say, are my prerogatives.”.

Nicholas Nickleby or Harry Lorrequer? Phiz 1838/1839

Dickens was annoyed about the resemblance and also he was not amused with the advertisements of the editors of the books of Lever. They linked too easy the works of Lever with that of Dickens, especially in the early forties. But after some correspondence between Lever and Dickens this misunderstanding was cleared up. In 1842 Phiz visited Lever in Brussels and after that visit they were friends for life. Lever was an important customer for Phiz, between 1840 and 1848 he commissioned Phiz with six books to illustrate. That meant about 200 plates. Phiz was paid between £10 and £15 for each plate.. The books were published in monthly episodes in a red/rose wrapper with two plates in each. Between January 1846 and July 1847 Phiz was busy with the illustrations for *The Knight of Gwynne* by Lever. A year and a half later Phiz started with the illustration for *David Copperfield* by Dickens.

The Knight of Gwynne by Charles Lever 1847.

As the frontispiece tells us the book deals with the 'time of the Union', the time the Irish parliament was abolished and Eire was to be a part of England, the start of the repression on a large scale of the Irish Freedom Movements. But let us for the moment concentrate on boat-houses. And such a house poses in *The Knight of Gwynne*. Lever gives us on page 200 also the outline and whereabouts of 'The Corvy'.

"Here then," said Daly, leading him across the room to a table, on which a large map of Ireland lay open, "I have marked your route the entire way, follow that dark line with your eye northwards to Coloraine, so far you can travel with your carriage and post horses – how to cross this bit of desert here I must leave to yourself, there may be a road for a wheeled carriage or not, in my day there was none; that is, however a good many years back, the point to strive for should be some where hereabouts. This is Dunluce Castle – well, if I remember aright, the spot is here – you must ask for 'the Corvy' the fishermen all know the cabin by that name; it was originally built out of the wreck of a French vessel that was lost there and the word Corvy is a northern version of Corvette."

And on page 202 and 203:

"The Corvy" was a strange specimen of architecture, and scarcely capable of being classified in any of the existing orders. Originally, the hut was formed of the stern of the corvette, which, built of timbers of great size and strength, alone of all the vessel resisted the waves. *This being placed keel uppermost*, as most consisting with terrestrial notions of timber, and accommodated with a door and two windows, the latter being filled with two ship lenses, compromised the whole edifice. Rude and uncouth, as it unquestionably was, it was regarded with mingled feelings of envy and admiration by all the fishermen for miles round, for while they had contributed their tackle and personal aid to place the mass where it stood, they never contemplated its becoming the comfortable dwelling they soon beheld, nor were these jealous murmurings allayed by the assumption of a lofty flag staff, which, in pride of conquest, old Mr. Grane displayed above his castle, little wotting that the banner that floated over their head waved with the lilies of France, and not the Union Jack of England."

In *The Knight of Gwynne* is no design of the outside of the described boat-house. But a few chapters further on we have a look through the window of the Corvy and one of the characters of *The Knight of Gwynne* takes us to the inside. The description on page 445 is as follows:

"..when Mr. Dempsey arrived, and, having cautiously reconnoitered the premises, ventured to approach the door. All was quiet and tranquil about the cottage; so reassured by this he peered through the window in the large hall, where a cheerful fire now blazed and shed a mellow glow over the strange decorations of the chamber. Mr. Dempsey had often desired on opportunity of examining these curiosities at leisure."

For the inside of the Corvy, see the picture on the next page.

Mr. Dempsey catches a Surgeon asleep.

Inside of the Corvy etched by Phiz in 1847. The curved beams which support the ceiling are good visible.

Library of Charles Dickens^x

In the library of Charles Dickens was a copy of *The Knight of Gwynne*. According to *The Catalogue of the Library of Charles Dickens* it was a copy from 1853. So it

was perhaps as late or early as 1853 that Dickens realised the origin of the Copperfield boat-house. In his Letters^{xi} he used the word 'boathouse' twice: in a letter from 11 July 1851 to Mrs. Richard Watson. Dickens described in that letter a day out with his eldest son & friends on the river (Thames).

Nowhere in his *Letters* there is made a reference to *The Knight of Gwynne*.

A small printing history of *David Copperfield*.

According to Stone^{xii} (1987) Dickens started writing *David Copperfield* in January 1849. He used a schedule of having ready three numbers in advance. When the first monthly part, was published in May 1849, the next parts were ready for publishing. The first appearance of the boat-house, the inside, is in part 1. The next appearance is in part 4 when David takes leave of the Peggotty family: Mrs. Gummidge casts a damp on my departure. So Dickens had at least three months to react on the way of drawing the inside of the boat-house. We do not know of any reaction from Dickens to Phiz in that time, reasonable we may assume that Dickens agreed with the way Phiz proceeded with his manner of drawing the boat-house upside down. The frontispiece with the boat-house and Little Em'ly was not a surprise but a logic end of the line of drawing.

Conclusion: The Boat-House a practical joke of Phiz.

Somewhere in the end of 1845 or the start of 1846, Phiz had read the scene about the Corvy in order to make his designs for the monthly part of the novel *The Knight of Gwynne*. In *The Knight of Gwynne* is a picture of the inside, a detailed description of the outside but no design of the outside of the described boat-house. In 1849 Phiz started with his drawings for *David Copperfield*. The blue/green wrapper was designed somewhere in the beginning of 1849. No sign is there of any upside down boat or boat-house on the wrapper design which was approved by Dickens. And then, when David first entered the boat-house, Phiz draw the inside according to his memory of the earlier plate in *The Knight of Gwynne*. Once started this way there was no going back. When David took leave of the Peggotty's, Phiz had to show us the consequence of the earlier inside: the upturned vessel!

Conclusion: somewhere in the memory of Phiz 'The Corvy' had stranded again and he used it for the boat-house of the Peggotty's, perhaps, as a kind of practical joke reciproque to his use of the features of Nicholas Nickleby for Harry Lorrequer ten years earlier!

Possibly, after reading *The Knight of Gwynne* Dickens understood the origin of the boat-house but he never spoke or wrote about it.

***The Life of Charles Lever* by W.J. Fitzpatrick, 1884, revised edition.**

From 1831 till 1833 Lever was working in Portstewart and Coleraine as the medical supervisor of the cholera hospital in that part of Ulster. Next to his work he was very fond of entertaining people. Mr. Boyle wrote a letter, about these entertainments, to Mr. Fitzpatrick who used it in his *Life* (page 89):

"The guests never separated until Lever had organized some picnic excursions to the Lonely Rock and Ruin of Dunluce; to Dunmull and its Druidical circle; Beardville and its Pagan altar; or the Fairy Bridge of Garrig-a-Rede, as he styles it in "Tony Butler"; "making those less likely to

be fatigued promise," adds Mr. Boyle, " that next day they would join in a bracing walk along the strand, to mature the arrangements outlined overnight. Sometimes an expedition to the Corvey was planned, *i.e.*, the hulk of an old frigate, wrecked many years before, and which lay on the opposite side of the bay on Innishowan strand. The Corvey, sometimes called the Ark, was let in lodgings during the summer season, and became more than once the scene of fun and festivity." Lever's thoughts recurred to the Corvey when writing his " Knight," an entire chapter of which is devoted to "this strange specimen of architecture, placed keel uppermost, as most consistent with terrestrial notions of building." From this spot glowed rich sunsets in all their golden glory, tipping the rolling waves with freckled lustre, and throwing a haze of violet-coloured light over the white swells. That walk along the strand, with Lever as guide, must have been eminently delightful."

ⁱ *The Pilgrim Edition of the Letters of Charles Dickens*, Volume 1/12, Graham Storey e.a., Intalex Past Masters CD-Rom 2002.

ⁱⁱ Stone, Harry *Charles Dickens The Working Notes of His Novels*, University of Chigago Press, 1987.

ⁱⁱⁱ Browne, Edgar *Phiz and Dickens as they appeared to Edgar Browne*, London, James Nisbet & Co., Limited, 1913.

^{iv} Hammerton, J.A. *The Dickens Picture-Book a record of the Dickens Illustrators*, Charles Dickens Library, London, 1910.

^v Kitton Frederic G. *Dickens and his original Illustrators*, 1899/1972 reprint of the original London edition, S. Emmering Amsterdam 1972

^{vi} Kitton Frederic G. *The Novels of Charles Dickens, a bibliography and a sketch*, Elliot Stock, London, 1897.

^{vii} Thomson, David Croal, *Life and labours of Hablôt Knight Browne "PHIZ"*, Chapman & Hall, London 1884.

^{viii} *The Confessions of Harry Lorrequer* with numerous illustrations by Phiz, Dublin, William Curry 1839. Roman picaresque, the first novel of Charles Lever. Published under the name of "Harry Lorrequer".

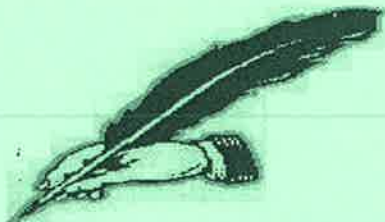
^{ix} Downcy, Edmund *Charles Lever His Life in His Letters* London 1906 / Honolulu 2003.

^x *Catalogue of the Library of Charles Dickens from Gadshill*, reprinted from Sotheran's etc; A facsimile reprint of the 1935 Stonehouse Edition, republished by Takashi Terauchi, by courtesy of Mr. Andrew McGeachin, director of Henry Sotheran Limited, London. October 2003, Japan".

^{xi} *Ibid* i.

^{xii} *Ibid* ii

Van de redactie.

In The Dutch Dickensian worden, ter beoordeling van de redactie, artikelen opgenomen die betrekking hebben op:

Leven en Werken van Charles Dickens

Tijdgenoten die raakvlakken hebben met Charles Dickens.

Onderwerpen die licht doen schijnen op de tijd waarin Charles Dickens leefde.

Boekbesprekingen van oude of nieuwe uitgaven alsmede recensies van uitbeeldingen van werken van Charles Dickens op DVD etc.

Zowel artikelen geschreven in de Nederlandse taal alsmede in het Engels kunnen worden geplaatst.

Het email adres van de redactie is thedutchdickensian@gmail.com

Guus de Landtsheer: aadel@wxs.nl

Het postadres van de redactie is: Goldhoorn 17, 9684 XP, Finsterwolde.

Van de artikelen.

Artikelen dienen bij voorkeur als een platte tekst of neutraal Word bestand, zonder opmaak, te worden aangeleverd. Voetnoten dienen aan het eind van het artikel te worden geplaatst. Suggesties voor bijbehorende illustraties zijn ter beoordeling van de redactie.

Van de verschijning.

The Dutch Dickensian verschijnt vier maal jaarlijks, zoveel mogelijk voorafgaande aan de bijeenkomsten van de leden van de Haarlem Branch.

Van de auteur- en andere rechten

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevens bestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enigerlei wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door foto kopieën, of enige andere wijze of manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende.

